10/2020

ROČNÍK 4 / ČÍSLO 10 / 0,70 €
WWW.RKMAGAZIN.SK

Hlas, ktorý nemlčí

SK

RK MAGAZÍN

ISSN 2585-7916

REPORTÁŽ

Schátraná Vápenka

→ Strana 20

TÉMA

Ako „benzinkári" zvíťazili

→ Strana 10

ROZHOVOR

PRIMÁTOR MAL MESTO POSUNÚŤ, NAMIESTO TOHO UPADÁ

S poslancom Ľubomírom Kubáňom sme sa rozprávali o voľbách, znížení počtu poslancov a dôvodoch, prečo mesto nenapreduje.

→ Strana 15

Fotoklub RK 1924

s podporou **Mesta Ružomberok** & **Roba Kolára**

Ružomberčania fotografujú 5

○ Fotosúťaž ukončená ○ Výsledky fotosúťaže už čoskoro

Aktuálne info: **www.fotoklub.sk** a **fb.com/FotoklubRuzomberok/**
Všetky fotky si môžete pozrieť na **www.fotime.sk**

Oslavujeme trojročnicu

SPRAVODAJSTVO — 4

Mesto si chce od štátu požičať viac ako 700-tisíc eur

TÉMA — 10

Ako „benzínkari“ zvíťazili nad poctivosťou a slušnosťou. Za úspešnej podpory mesta

ROZHOVOR — 15

Primátor mal mesto posunúť, namiesto toho upadá

REPORTÁŽ — 19

Vápenka pri Bielom Potoku chradne, dočká sa záchrany?

ŠPORT — 40

Ružomberok nie je bojové mesto, jeden „bitkár” tu ale rastie

RK Magazín, 10/2020, ročník IV., mesačník, 22. 10. 2020
Adresa redakcie: Madačova 1/A, 034 01 Ružomberok
Email: redakcia@rkmagazin.sk
Web: www.rkmagazin.sk
Telefón: + 421 902 812 289
Šéfredaktor: Anna Zábojníková
Redaktori: Nikola Marhefková, Anna Šenkeríková, Juraj Brezáni
Dizajn, Grafika, web: Jaroslav Moravčík
Vydavateľ: R PRESS, s.r.o., Madačova 1/A, 034 01, Ružomberok IČO: 51 058 316
Inzercia: Jaroslav Moravčík, + 421 908595 591, inzercia@rmagazin.sk
Predplatné: RK Magazín si môžete predplatiť v elektronickej podobe na inzercia@rkmagazin.sk
Tlač: Petit Press, a.s.
Registračné čísla: EV 5573/17, ISSN: 2585-7916
Uzávierka: 16. 10. 2020

Autorské práva ma vydavateľ. Bez písomného súhlasu vydavateľa je zakázané akékoľvek použitie časti alebo celého diela, najmä rozširovanie, rozmnožovanie, akýmkoľvek spôsobom, mechanickým alebo elektronickým, v slovenskom alebo akomkoľvek inom jazyku.

Milí Ružomberčania,

každý z nás sa už zrejme pohrával s myšlienkou, že by chcel na sebe niečo zmeniť. Niekomu prekážajú vlastnosti, iným zlozvyky a podaktorí sú frustrovaní aj pri pohľade do zrkadla. Ľudskú nespokojnosť utvrdzuje najmä moment, keď zistíme, že je niekto lepší. Často sa porovnáme, túžime mať viac, a to nielen za cieľom spokojnosti, ale aj uznania.

Práve v rukách držíte októbrové číslo projektu, ktorý vznikol presne pred tromi rokmi. Pri pomyselnom sfukovaní sviečok si aj my prajeme byť lepšími. Novinármi, priateľmi, no hlavne ľuďmi. Jedno želanie však smerujeme aj k vám. Buďte s nami tak, ako doteraz.

V najnovšom RK Magazíne informujeme o dianí z mestského zastupiteľstva. Zavedieme vás do niekdajšej vápenky v Bielom Potoku a dozviete sa, že v Liptovskej Lúžnej renovujú pamätník SNP a stavajú rozhľadňu. Predstavíme vám rodáčku z Liptovských Sliačov, ktorá spieva v slovenskej kapele s anglickým názvom Fallgrapp. Zistíte, o čo ide v kauze „benzínka“ a koľko jubilejných hájov sa nachádza v ružomberskom regióne. Nezabúdame ani na blížiace sa sviatky. Pýtali sme sa kňazov a rehoľníčky, ako čo najlepšie prežiť obdobie Dušičiek.

Milí čitatelia, návod na to, ako sa stať lepším človekom, nemusí vyzerať ako príbalový leták k Ibalginu. Niekedy stačí zmeniť čo i len jednu vec a z verzie vlastného nespokojného „ja“ vznikne šťastný a usmiaty originál.

Príjemné čítanie vám želá

Anna Zábojníková
Šéfredaktorka

Mesto si chce od štátu požičať viac ako 700-tisíc eur

Vyše polovicu prostriedkov plánuje investovať do opráv ciest na Plavisku, Makovického a Kalvárskej ulici.

Samosprávam, ktorým v čase pandémie vypadli príjmy, ponúka štát bezúročné pôžičky. O finančnú výpomoc požiada aj ružomberská radnica. Žiadosť vo výške takmer 730-tisíc eur odobrili mestskí poslanci na októbrovom mimoriadnom zasadnutí. Presne o toľko prišla podľa prognózy ministerstva ružomberská radnica na daniach z príjmu v dôsledku koronakrízy.
A maximálne toľko prostriedkov si môže od ministerstva financií požičať. Ak radnica peniaze získa, splácať ich začne až v roku 2024. Dokopy v štyroch splátkach, ktoré ročne predstavujú približne 182-tisíc eur. Rezort financií pripustil, že pôžička by sa časom mohla preklasifikovať na grantový systém, definítivne by však o odpustení splátok rozhodla až vláda.

Vyše polovica na opravu troch ciest

Peniaze musí radnica vyčerpať do konca tohto roka. Z úveru plánuje zaplatiť opravu ciest na Plavisku, Kalvárskej a Makovického ulici. V celkovej sume 380-tisíc eur. S úpravou komunikácií sa počíta v celej ich dlžke. Kalvársku ulicu zrekonštruujú po Cintorínsku, Makovického od Galérie Ľudovíta Fullu po Hotel Áčko, a cestu na Plavisku od Billy po Baničné. „Opravu cesty Makovického máme nacenenú na zhruba 180-tisíc eur. Plavisko stojí približne 140-tisíc. Dali sme si ich naceniť ešte predtým, lebo vieme, že tieto dve cesty sú najkľúčovejšie," povedal viceprimátor Ján Bednárik (KDH) počas septembrovej schôdze. Vtedy sa o pôžičke hovorilo na zastupiteľstve prvýkrát. A zároveň sa ešte len uvažovalo, do ktorých akcií by mesto z vládnej pomoci investovalo.

Rekonštrukcia MŠ Riadok aj Cyklokorytničky

Zvyšok 700-tisícového balíka chce radnica minúť na akcie, ktorú sú zaradené v investičnom pláne na tento rok. „Čiastočne sa tieto finančné prostriedky vyúčtujú akciami, ktoré už boli zrealizované, čiastočne akciami, ktoré budú zrealizované do konca tohto roka," potvrdila počas mimoriadneho rokovania vedúca oddelenia ekonomiky a majetku mesta Janka Mokošová. Dodala, že s takto ušetrenými peniazmi možno rátať v budúcoročnom mestskom rozpočte. Radnica konkrétne nespresnila, ktoré investičné akcie by z výpomoci financovala. „Mesto Ružomberok nechce momentálne akcie konkretizovať, pretože niektoré sú ešte v realizácii. Do rekonštrukcií ale bude zaradená rekonštrukcia Materskej školy Riadok, rekonštrukcia komunikácií a oprava Cyklokorytničky," uviedol pre RK Magazín hovorca mesta Viktor Mydlo.

Pôžičku prijala aj žilinská župa

O štátnu pôžičku mal záujem aj Žilinský samosprávny kraj. Koncom septembra odsúhlasili krajskí poslanci prijatie nenávratnej finančnej výpomoci vo výške 6,5 milióna eur.
Na samotný Ružomberok je vyčlenených dovedna 835-tisíc eur, väčšina prostriedkov sa použije na rekonštrukcie stredných škôl. Po 150-tisíc pôjde Spojenej škole a Škole umeleckého priemyslu na výmenu drevených okien a zateplenie vnútornej átriovej steny. Realizácie sa dočká aj odkladaná druhá etapa modernizácie Obchodnej akadémie, v rámci ktorej zateplia telocvičňu. Z pôžičky na ňu uvoľnia 55-tisíc eur.
Z úveru chcú uhradiť už finišujúcu 300-tisícovú opravu štátneho gymnázia, ktorá si vyžiadala dofinancovanie v hodnote ďalších 20-tisíc eur. S investíciou môže rátať aj Liptovské múzeum, ktorému kraj z úveru vyhradil 160-tisíc, a to na stavebné úpravy klesajúceho schodiska, vytvorenie bezbariérového vstupu a vybudovanie výťahu vo vnútri hlavnej budovy v Ružomberku.

Autor: Nikola Marhefková

Mesto na druhý pokus vysúťažilo nového MHD dopravcu

Najbližšiu dekádu by mali Ružomberkom premávať autobusy spoločnosti Blaguss Slovakia. Ďalší uchádzač a súčasný prevádzkovateľ Arriva Liorbus napadol výsledok súťaže.

Radnica hľadala prevádzkovateľa mestskej autobusovej dopravy v už druhom verejnom obstarávaní. Do prvej súťaže sa začiatkom roka prihlásil jediný uchádzač, ktorý niekoľkonásobne prekročil predpokladanú hodnotu zákazky.

Mesto ponuku vyhodnotilo ako neprijateľnú a vypísalo novú súťaž. V nej už uspela bratislavská spoločnosť Blaguss Slovakia.

Nový dopravca po 10 rokoch

O zákazku za 12,7 milióna s DPH na obdobie desať rokov „súperila“ s ešte jedným záujemcom. Súčasným prevádzkovateľom ružomberskej mestskej autobusovej dopravy Arrivou Liorbus.

Kým spoločnosť Blaguss ponúkla za tarifný kilometer 1,67 eur bez DPH, Arriva žiadala 2,54 eur. Dopravca nielenže predložil vyššiu ponuku ako konkurent, ale (opäť) presiahol aj predpokladanú hodnotu zákazky. Mesto rátalo s 1,69 eur bez DPH.
„Nakoľko sme nemali žiadnu inú relevantnú ponuku, ktorá by bola pod predpokladanú hodnotu zákazky, rozhodlo vedenie mesta o prijatí základnej ponuky spoločnosti Blaguss,“ tlmočil vyhodnotenie súťaže počas mestského zastupiteľstva Tomáš Mišovič, poradca primátora pre oblasť dopravy. Dodal, že s víťazom súťaže už pripravujú podpis zmluvy.

Autobusmi víťazného uchádzača

Mestskú autobusovú dopravu v Ružomberku by mala spoločnosť Arriva Liorbus zabezpečovať už len do konca tohto roka
Foto: Imhd.sk

by sme mali jazdiť už začiatkom budúceho roka. Koncom decembra totiž vyprší platnosť už tromi dodatkami predlžovanej zmluvy so súčasným dopravcom Arriva Liorbus.

„Aj napriek tomu, že proces nebol jednoduchý, a v zásade sme boli takmer každý rok tlačení k rýchlemu, okamžitému riešeniu, tak sme sa z navrhovaných 3,15 eur na kilometer, ktoré boli vo februári predstavené spoločnosťou Arriva, dostali na hodnotu 1,60. Tomu sa veľmi teším a aj tomu, že ide o veľkú a európsky akceptovateľnú spoločnosť,“ zhodnotil výsledok poslanec Patrik Habo (nezávislý).

Arriva podala námietky. Dvakrát

Úplne hladký priebeh však nemá ani druhá súťaž. Voči jej vyhodnoteniu podal neúspešný uchádzač námietky, Úrad pre verejné obstarávanie (ÚVO) tak začal 24. septembra kontrolu súťaže. „Predpokladáme, že voči vyhodnoteniu sa nedá napísať veľa námietok,“ povedal Mišovič s tým, že víťaznú ponuku vyberali podľa dvoch kritérií – cenovej ponuky a zaplatenia 100-tisícovej zábezpeky.

Spoločnosť Arriva súťaž pritom už raz napadla. Počas jej priebehu, kedy namietala proti zákonnosti postupu aj zmluvným pod-

mienkam. Úrad vtedy podnety označil ako neopodstatnené a radnica očakáva rovnaký výsledok aj teraz.

„Očakávame, že v lehote 30 dní sa ÚVO vysporiada aj s touto námietkou tak ako aj s prvou," prognózuje Mišovič. Dodal tiež, že treba rátať s možnými obštrukciami zo strany spoločnosti, kým sa dopravnej služby nezhostí víťazný uchádzač.

Podľa poradcu primátora by spoločnosť vedela nastúpiť pred prvým januárom, k dispozícii už má vozový park, vodičov aj tarifné systémy. Firma prevádzkuje v súčasnosti najmä osobnú a zájazdovú dopravu, niektoré linky viedenskej MHD, v minulosti zabezpečovala aj diaľkovú a medzinárodnú autobusovú dopravu.

Okrem nového dopravcu bude mať mesto aj novú koncepciu MHD. Plán počíta s taktovou dopravou, šiestimi farebnými linkami, prestupnými miestami či zriadením nových zastávok.

Autor: Nikola Marhefková

Ešte viac skvelého čítania na
www.rkmagazin.sk

Nájdete nás aj na facebooku:
facebook.com/rkmagazin

aj na instagrame:
instagram.com/ruzomberskymagazin/

Ďalšie číslo RK Magazínu výjde 19.11.2020

Inzerujte v RK Magazíne

píšte na: inzercia@rkmagazin.sk

Mestskí poslanci stopli predaj „školičky“

Dlhodobo nevyužívaná budova nateraz ostáva vo vlastníctve mesta. Navrhujú ju zbúrať a v lokalite dočasne vybudovať mestské platené parkovisko.

Budova bývalej školy pre nadané deti na ulici Š. Nahálku ostáva v majetku mesta. Návrh predaja tzv. „školičky“ aj s pozemkami mestské zastupiteľstvo na septembrovej schôdzi neschválilo. Proti zahlasovali poslanci jednomyseľne. Od predloženého zámeru upustilo aj vedenie mesta.

Platené parkovisko?

Chátrajúcu stavbu v centre mesta radnica dlhodobo nevyužívala, odpredať ju plánovala formou obchodnej verejnej súťaže. Vyhlásená mala byť jednak na základe ročného uznesenia, s príjmom z predaja školičky sa tiež v tomto roku počítalo v rozpočte mesta.

Koľko minimálne by si za budovu mesto malo pýtať, známe počas rokovania nebolo. Znalecký posudok stanovujúci hodnotu nehnuteľností ešte nebol súčasťou materiálu, doplniť ho mali dodatočne. Čo sa týka samotných pozemkov, za jeden m² by budúci majiteľ zaplatil najmenej 60 eur.

Zámer v predloženom znení však poslancom neodporučila schváliť finančná komisia ani mestská rada. Kým komisia požadovala doplniť konkrétny investičný zámer, s ktorým by bola súťaž vyhlásená, rada nesúhlasila so samotným predajom školičky. Stavbu navrhla odstrániť a na území vybudovať spoplatnené parkovacie miesta. Ale len dočasne. „Platené mestské parkovisko môže mestu zabezpečiť výrazné príjmy do rozpočtu do doby, kedy sa rozhodne o konkrétnom spôsobe urbanizovania tejto lokality,“ uvádza sa v rokovacom materiáli.

K názoru mestskej rady sa napokon priklonila aj radnica. „Keď sme si na vedení mesta prechádzali, čo s touto budovou, tak nám vychádza najlepšie predaj budovy dnes neschváliť, dať ju v investičnom pláne zbúrať a vytvoriť dočasne parkovacie miesta. Čas ukáže, ako bude mesto schopné tento priestor urbanizovať, pretože v rámci územného plánu je urbanizovaný ako jedna zástavba,“ potvrdil počas diskusie viceprimátor Ján Bednárik (KDH). Zároveň dodal, že by mesto malo skôr odkúpiť priľahlý pozemok od podnikateľky Adriany Trangošovej.

Budova školičky na Š. Nahálku
Foto: Nikola Marhefková

V školičke chcú stále sociálne centrum

„Odkupovanie od pani Trangošovej je podľa mňa asi zložitý proces,“ poznamenal primátor Igor Čombor, podľa ktorého by bolo namiesto obyčajného parkoviska vhodnejšie viackapacitné podzemné. „Myslím, že v budúcnosti budú okolo toho ešte rôzne diskusie,“ predpokladal primátor.

O tom, na aké účely stavba poslúži, budú ešte poslanci diskutovať. A medzi možnosťami zrejme nebude len parkovisko. V budove chceli kedysi zradiť Komplex sociálne zdravotných a sociálne právnych služieb, verejne známy aj ako Centrum Ruža. Návrh na septembrovej schôdzi zaznel opäť.

„Objekt školičky stále považujem za vhodný na realizáciu centra sociálnej starostlivosti, ktorý máme stále v pláne,“ pripomenul

v pléne Karol Javorka (nezávislý), ktorý ešte v minulom funkčnom období žiadal vypracovať na budovu štúdiu realizovateľnosti, ktorá by ukázala, či je vhodným priestorom pre sociálne centrum. „Verím, že nepodporou tejto obchodnej verejnej súťaže nám ostane v majetku a chcem upozorniť, že by sme mohli uvažovať aj o tejto stavbe na toto verejnoprospešné využitie," uzavrel poslanec za Polík.

Na rokovaní mestského zastupiteľstva síce neodznelo, no súčasťou materiálu bolo aj stanovisko Útvaru hlavného architekta. Ten tiež s odpredajom nehnuteľností nesúhlasil, odporúčal ich prenájom. Uvedenú lokalitu plánuje urbanisticky riešiť, zatiaľ tak „stavbu bývalej školy navrhuje na dožitie pre účely občianskej vybavenosti, bez možnosti výrazných stavebných úprav," uvádza sa v už spomínanom dokumente.
Útvar tiež poukazuje na fakt, že existujúce pozemky, ktoré na území mesto vlastní, tvoria najväčšiu súvislú plochu v rámci celej centrálnej mestskej zóny. Ak by sa školička aj s pozemkami predala, došlo by podľa architektov k znehodnoteniu plochy v strede územia, zamedzilo by sa tiež jeho budúcemu plánovanému koncepčnému využitiu.
O osude školičky aj s prislúchajúcimi pozemkami poslanci ešte budú rokovať. Nateraz rozhodli, že ich mesto neodpredá.

Autor: Nikola Marhefková

Stručne

Ružomberčan Matúš Bišťan získal prestížne ocenenie za architektúru CE ZA AR 2020. Uspel v kategórii interiér, kde porotcov zaujal jeho projekt Oddelenia odbornej literatúry Mestskej knižnice v Senci. Cenu verejnosti získalo dielo Lesná sauna od štvorice autoriek, medzi ktorými bola aj Ružomberčanka Veronika Michalíková.

V Ľupčianskej doline vyrástol banský náučný chodník. Tvorí ho 11 tabúľ umiestnených na 8,4 kilometrovom okruhu. Opisuje nielen históriu Magurky, ale najmä baníctva.

Do komisie pre financie, majetok mesta a podnikateľské prostredie pribudli dvaja noví členovia – mestskí poslanci Ján Kuráň a Jana Štreitová.

Kliniku infektológie dočasne presťahovali z areálu ÚVN do budovy bývalej polikliniky na Považskej ulici, v ktorej začiatkom októbra otvorili covidový pavilón. Dôvodom je kompletná rekonštrukcia kliniky, v rámci ktorej majú zdvojnásobiť počet lôžok.

Víťazkou 5. ročníka slovenskej literárnej ceny Anasoft litera 2020 sa stala ružomberská autorka Alena Sabuchová za knihu Šeptuchy.

Uplatnenie práva na odpoveď:

„V augustovom RK Magazíne zo dňa 20. 08. 2020 na strane 6 bolo uvedené nepravdivé tvrdenie, že Emil Maretta ako kandidát na post prednostu Okresného úradu neprešiel pripomienkovaním verejnosti. Z čoho môže čitateľom vyplývať, že Emil Maretta nebol vymenovaný za prednostu OÚ v Ružomberku.
Pravdou je, že Vláda SR už dňa 12. 08. 2020 vymenovala Emila Marettu do funkcie prednostu Okresného úradu Ružomberok.
Dovolím si uviesť, že ako kandidát som jasne zodpovedal pripomienky verejnosti ako ústne, tak aj e-mailom a následne potom, ako som dal písomný súhlas s vymenovaním (chvíľu som zvažoval aj inú ponuku v Bratislave, ktorú som napokon z rodinných dôvodov neprijal) ma Vláda SR na najbližšom rokovaní vymenovala do funkcie prednostu Okresného úradu Ružomberok.
Znepokojili ma nepravdivé informácie v RK Magazíne, ako v tlačenom vydaní tak aj v internetovom priestore RK Magazínu. Obzvlášť ma mrzí, že nepravdivé tvrdenia, ktoré zasahujú do mojej cti a útočia na moje dobré meno, boli zverejnené bez toho, aby ma ako dotknutú osobu ktorýkoľvek redaktor RK Magazínu s možnosťou vyjadriť sa k nim. To osobne považujem za konanie, ktoré nie je v súlade s novinárskou etikou.
JUDr. Emil Maretta, PhD."

AVESTAV

stavebná spoločnosť

avestav@avestav.sk
+421 905 427 689
Madačova 1/A
Ružomberok

www.avestav.sk

Ako „benzinkári“ zvíťazili nad poctivosťou a slušnosťou. Za úspešnej podpory mesta

Benzínka zo Zarevúcej nezmizne a po novom už nie je v rukách mesta ani pozemok, na ktorom stojí. Po deviatich rokoch navyše konateľ spoločnosti otvorene priznal, že zámer vybudovania čerpacej stanice bol jasný už od samého začiatku.

Text: Anna Zábojníková Foto: autorka

Výsledok hlasovania zo septembrového mestského zastupiteľstva definitívne spečatil, čo bolo „úspešne“ rozbehnuté v roku 2011. Už vtedy bola kauza okolo postavenia „benzínky na Zarevúcej “ horúcou témou najmä kvôli spôsobu, akým vlastníci spoločnosti Europetrol a neskôr JML-Slowakei s.r.o. prišli k lukratívnemu pozemku v strede mesta za výhodnú cenu.

Dobre premyslený plán?

Svoju misiu vo vedení mesta práve začínali primátor Ján Pavlík s viceprimátormi Miroslavom Zubercom a Stanislavom Bellom. Jedna z prvých vecí, ktorá mi pristála na stole, bola žiadosť spoločnosti Europetrol o kúpu alebo nájom pozemku, pričom účel postavenia benzínovej pumpy bol už vtedy spomenutý,” hovorí dnes o situácii spred deviatich rokov Miroslav Zuberec. Keďže pripravoval materiály do vedenia mesta a na mestskú radu, so zámerom spoločnosti nesúhlasil. Navrhol však, že ak má spoločnosť žiadať o pozemok, nech sa tak stane cez verejnú obchodnú súťaž. Spoločnosť vzápätí svoju žiadosť stiahla, a to skôr, než sa vôbec materiál dostal na rokovanie mestského zastupiteľstva.

Po pol roku sa o slovo prihlásila firma Europetrol znovu. Tentokrát od mesta žiadala prenájom pozemku pri Hypernove na 15 rokov za účelom vybudovania verejného parkoviska. Núkala 3 eurá na meter štvorcový ročne. Aby však radnica o nájomcu nesúťažila, ponúkala firma mestu aj jednorázový „dar“ v podobe 15-tisíc eur. Finančná injekcia mala putovať do basketbalového klubu, ktorý v tom čase nemal na výplaty. Počas prvého júnového hlasovania v roku 2011 bol proti zámeru vybudovania parkoviska len Miroslav Zuberec. Vtedy sa ešte hovorilo o verejnom parkovisku. Mesto po dlhých rokovaniach napokon nájom pozemku pre parkovisko 29. júna schválilo. Dva týždne predtým bol konateľom firmy Juraj Čech mladší, syn vtedajšieho poslanca a niekdajšieho primátora mesta. Svoj vplyv mal však v spoločnosti nového nájomcu mestského pozemku naďalej cez firmu Amero. Desiateho augusta podpísala firma Europetrol s mestom nájomnú zmluvu, v ktorej sa zaviazala, že na mieste neďaleko Kaštieľa sv. Žofie postaví verejné parkovisko a nič iné. Zmluvu podpísal konateľ spoločnosti Richard Kordík. O šesť dní neskôr bola však na mestský úrad doručená žiadosť o prehodnotení zámeru. Firma už chcela na prenajatom mestskom pozemku vybudovať čerpaciu stanicu. Komisia pre výstavbu žiadosť podpísala a schválila aj s vizualizáciou. Počas decembrového hlasovania mali zmenený zámer potvrdiť aj mestskí poslanci. Hlasné „nie“ benzínke v decembri 2011 povedal poslanec z vtedajšieho klubu Ružomberok bez korupcie Ivan Rončák a celý postup nazval podvodom.

„Budem ostrejší. Mám problém s procesom. Myslím si, že podľa dátumov je od začiatku každému jasné, že to nie je náhoda,“ povedal pred deviatimi rokmi počas rokovania vtedajší poslanec Ivan Rončák. Narážal na to, aké je jednoduché sa bez verejnej súťaže dostať k pozemku.

„Myslím si, že mestské zastupiteľstvo by podvodníkov malo nazývať podvodníkmi a nie investormi a takýchto podvodníkov s ich kumpánmi hnať zo zastupiteľstva svinským krokom a nie podporovať ich investície,“ konkretizoval na sklonku roka 2011 poslanec Ivan Rončák. „Poviem len za Komisiu výstavby, ktorá schvaľovala zámer. Pozemok ležal desiatky rokov ľadom. Je veľmi ťažké niečo tvoriť, niečo vybudovať z vlastných peňazí, zamestnať ľudí. Síce získame cenu transparentnosti číslo jeden, no nebude tu robota, nebudú tu ľudia míňať peniaze a nebudú tu po čo chodiť do tohto mesta,“ povedal vtedy poslanec Pavol Fischer.

Práve vtedy boli za výstavbu benzínky oproti Hypernove všetci prítomní poslanci z klubu KDH – J. Bednárik, S. Bella, R. Kendera, M. Motyka, M. Slašťan a P. Slašťan, P. Šípoš a A. Šanobová. Za výstavbu hlasovali aj poslanci Smeru – M. Kramárová, J. Haluškova, M. Camberová, L. Valent aj J. Čech a traja poslanci pôsobiaci mimo poslaneckých klubov – A. Trangošová, P. Fischer a V. Lajčiak. Výstavbu odsúhlasilo 16 z 23 prítomných poslancov.

„Proti som bol len ja, hlasovania sa zdržal viceprimátor Zuberec, nehlasovali 5 kolegovia z poslaneckého klubu Ružomberok bez korupcie,“ spresnil dnes Ivan Rončák.

Pred konečným hlasovaním bol ešte schválený pozmeňovací návrh poslanca Martina Motyku (KDH), podľa ktorého po skončení pätnásťročného nájmu musí spoločnosť Europetrol odstrániť prípadnú ekologickú záťaž a dať pozemok do pôvodného stavu. Za tento návrh hlasovalo 20 z 23 prítomných poslancov. Dostal sa aj do dodatku k augustovej zmluve, ktorú už podpísal nový konateľ spoločnosti Maroš Zajac.

Viacerí poslanci argumentovali, že hlasovali správne, v domnienke, že po skončení nájmu sa benzínka naozaj zbúra. V roku 2014, pred voľbami na primátora, už kandidát Michal Slašťan verejne prehlásil, že hlasovať za výstavbu benzínky bola chyba.

Súčasné vedenie mesta
Foto: Viktor Mydlo

Právne analýzy spochybnili uznesenie z decembra 2011

V máji 2017 spoločnosť Europetrol previedla benzínovú pumpu postavenú na mestskom pozemku na inú firmu: JML-Slowakei. Konateľom spoločnosti je Maroš Zajac. Ten istý konateľ, ktorý bol v čase uzatvárania nájmu s mestom, spoločne s Jurajom Čechom mladším a Richardom Kordíkom, konateľom firmy Europetrol.
Nájomná zmluva z roku 2011 ale hovorila o tom, že prenechanie predmetu nájmu ako celku inej osobe, či už právnickej alebo fyzickej, môže byť dôvodom na ukončenie nájmu.
Práve preto sa témou opäť začali zaoberať poslani a skutočnosť, či má nastať ukončenie nájmu, si nechali overiť cez interpeláciu poslanca Jána Kolíka. Radnica odpovedala, že mesto s firmou JML-Slowakei nemá uzatvorenú zmluvu. Novinou bola navyše informácia, že spoločnosť Europetrol nezaplatila za dva mesiace nájom.

Poslanec Karol Javorka vzniesol novú interpeláciu, kde požiadal primátora „o právnu analýzu prenájmu mestského majetku spoločnosťou Europetrol tretej osobe a pokiaľ došlo k porušeniu nájomnej zmluvy zo strany spoločnosti Europetrol, o vyvodenie adekvátnych dôsledkov.“ Radnica požiadala o právnu analýzu advokáta Ladislava Jančiho, čo niektorí poslanci kritizovali najmä pre spojitosť, že analýzu vypracoval človek, ktorý v minulosti spoločnosť zastupoval. V roku 2017 vedúca právneho oddelenia Katarína Šimanská pred poslancami hovorila o nezávislosti advokátskej kancelárie. „Nezávislosť“ advokáta Ladislava Jančiho sa však dá dohľadať aj na internete. Súdne rozhodnutie z roku 2015 hovorí o tom, že advokát spoločnosť Europetrol zastupoval v súdnom spore. O dva roky neskôr vytvoril právnu analýzu, podľa ktorej mestu nezostávalo v zásade nič iné, len odstúpiť od zmluvy, čo znamenalo prísť o právny nárok na pozemok a jeho vrátenie do pôvodného stavu. Vedenie mesta sa rozhodlo nájomnú zmluvu ukončiť a od zmluvy odstúpiť. Nie však rozhodnutím zastupiteľstva, ale osobným rozhodnutím primátora Igora Čombora vďaka väčším kompetenciám, ktoré mu odsúhlasili poslanci. Mesto teda odstúpilo od zmluvy, pretože ju spoločnosť Europetrol porušila. Nie však prevodom majetku na tretiu osobu, dôvodom na odstúpenie bolo neplatenie nájmu zo strany Europetrolu.

„Pozemok sme mali dávno predať. Namiesto peňazí nemáme nič a ešte som mal trpieť aj to, že nám niekto neplatí nájom?“ hovoril o dôvodoch odstúpenia od zmluvy Igor Čombor.

„Pozemok sme mali dávno predať. Namiesto peňazí nemáme nič a ešte som mal trpieť aj to, že nám niekto neplatí nájom?“ Povedali mi, že mám na to právomoci, tak som od zmluvy odstúpil,“ ozrejmil svoj postup Igor Čombor (nezávislý). „Vlastník si neplnil povinnosti, tak som konal. Ak by som nekonal, napadnete ma, že nič nerobím, keď som urobil, nepáči sa vám, že som dačo urobil,“ hlasno argumentoval primátor.
Rozhodnutie mesta sa nepáčilo poslancovi Zubercovi (nezávislý). „To najhoršie, čo sa dalo urobiť, bolo odstúpenie od zmluvy. Pochovali sme si možnosti, aby sa v rámci platnosti zmluvy vrátil pozemok do pôvodného stavu,“ skritizoval vtedy poslanec Miroslav Zuberec.

V zmluve vďaka uzneseniu z decembra 2011 stojí, že ak jedna zo strán odstúpi, musí nájomca, spoločnosť Europetrol, odstrániť ekologickú záťaž a vrátiť pozemok do pôvodného stavu. Poslanci sa teda zaujímali, či na základe uznesenia firma stavbu odstráni. „Nie je pravda, že by v zmluve bola klauzula o tom, že po jej skončení je potrebné odstrániť stavbu, to je hlboké nedorozumenie. Je tam zmienka, že treba odstrániť ekologickú záťaž. Stavba na mestskom pozemku nie je ekologická záťaž,“ zdôvodňoval vtedy advokát Janči, prečo podľa neho nie je možné benzínovú pumpu odstrániť, hoci to tak poslanci pri schvaľovaní v roku 2011 chceli v zmluve mať.

Mesto si dalo urobiť ďalšiu analýzu. Výsledkom novej právnej analýzy z decembra 2017 bolo, že naformulovanie uznesenia poslanca Motyku neprikazovalo stavbu odstrániť.
Odôvodnenie, prečo to možné nie je, vyplýva z použitia priraďovacej spojky „a“ v zloženom výroku, ktorý tvorí doplnenie nájomnej zmluvy jej dodatkom. Zjednodušene, stavbu by musel nájomca zbúrať, ak by v dodatku stálo aj ďalšie uznesenie, a to, že „nájomca je povinný po skončení nájmu akýmkoľvek spôsobom uviesť predmet nájmu do pôvodného stavu“. Ak by mal teda nájomca stavbu zbúrať, uznesenie by malo vyzerať napríklad takto: „v prípade, že nájomca neodstráni prípadnú ekologickú záťaž alebo dané územie, ktoré je predmetom nájmu, nedá do pôvodného stavu, atď.,“ píše sa v právnej analýze, ktorú vyhotovil advokát Michal Krákorník. Suma sumárum, ak chceli poslanci zaručiť zbúranie stavby po 15 rokoch, museli by odsúhlasiť uznesenie v správnom znení. Príbeh benzínky však pokračoval.

Útvar hlavného architekta napokon nesúhlasil s predajom pozemku

Do roku 2020 sa firma snažila pozemok niekoľkokrát získať, no tento návrh cez poslancov ani raz neprešiel. Párkrát ho jej predstavitelia v deň schvaľovania nechali stiahnuť z rokovania. Aspoň doteraz. Posledný septembrový deň rozhodol jeden hlas a „úspešne“ spečatil, čo bolo začaté už pred deviatimi rokmi. Benzínka sa nezbúra a viac ako tisíc metrov štvorcových v širšom centre už nie je majetkom mesta. Radnica zaň získala 81-tisíc eur, za meter štvorcový si vypýtala 80 eur.

Hlasovaniu predchádzala diskusia poslancov. „Do dnešného dňa nedokážem pochopiť, ako mohlo vôbec dôjsť k tomu, že máme v ochrannom vodnom pásme, na sútoku Revúcej a Váhu, v mieste, kde sa trú hlavátky, benzínovú pumpu. Povolenie tejto stavby bolo priam barbarským činom, ktorý nemá obdobu v civilizovanom svete a je veľkou hanbou vtedajšieho poslaneckého zboru a vtedajšieho primátora a všetkých poslancov, čo za toto zahlasovali,“ povedal počas septembrového zastupiteľstva poslanec Ján Kuráň (Za slušný Ružomberok). Zároveň zdôraznil, že teraz je povinnosťou súčasného poslaneckého zboru, aby si mesto zachovalo aspoň právo rozhodovať o budúcnosti tejto lokality najmä kvôli ďalším generáciám a nepredalo ju za 30 strieborných, tak, ako to navrhuje.

„V minulom volebnom období sme sa tejto téme venovali štyrikrát, návrh neprešiel viac menej o jeden hlas. Pretože situácia sa gradovala do stavu, že sanácia nie je možná a stavba už nikdy nemôže byť odstránená. Boli ste to vy, pán primátor, ktorý ste rozviazali zmluvu s nájomcom, tým pádom sa zrušila vymožiteľnosť plnenia požiadavky, aby bola stavba sanovaná. Je to záležitosť svedomia, a preto budem hlasovať proti,“ povedal počas rokovania černovský poslanec Patrik Habo (nezávislý).

Iný názor mal Milan Šlávka. „Všetci vnímame to, ako sa spoločnosť dostala k pozemku, je to podivné, ale postavme sa k tomu racionálne, pragmaticky a emócie dajme bokom. Neustálym nárekom nad touto kauzou jej len ubližujeme, naťahujeme ju. Myslím si, že suma 80-tisíc je slušný balík pre mesto a preto bude klub hlasovať za tento návrh,“ uviedol poslanec Šlávka, predseda Klubu primátora.

Pavol Šrankota z kancelárie Útvaru hlavného architekta mesta
Foto: redakcia

„Stanica sa legálne vybudovala aj skolaudovala. A tým, že sa stále rozvirujú vášne a používajú silné slová, tak ja som bol konfrontovaní v prvom volebnom období túto situáciu riešiť. Vyriešilo sa to tak, že v druhom volebnom období sa protiprávny stav dal vysporiadať len vecným bremenom, ktoré mi odsúhlasili poslanci. Nikto už nebude pumpu váľať v tomto čase, ľudia tam chodia tankovať, aj v iných mestách bývajú na takýchto exponovaných miestach pumpy, Ružomberok nie je výnimkou,“ vysvetľoval primátor Čombor.

Kým v roku 2011 dal k stavbe čerpacej stanice hlavný architekt Jozef Jurčo kladné stanovisko, teraz, o deväť rokov neskôr bol Útvar hlavného architekta proti odpredaju pozemku.

„Útvar hlavného architekta v zmysle pripomienky Slovenského vodohospodárskeho podniku, OZ Piešťany, k prerokovaniu Zmien a doplnkov č. 4 Územného plánu mesta Ružomberok v ktorom sa vymedzuje ochranné pásmo rieky Revúca na 10 m nesúhlasí s odpredajom predmetnej plochy,“ uvádza sa v stanovisku, ktoré bolo predložené k rokovacej správe.

„Pôvodná rana, ktorá sa rozjatrila, je ale celý areál v okolí Hypernovy. Kaštieľ sv. Žofie je najvýznamnejším miestom v Ružomberku. V prípade čerpacej stanice sa nejedná o právny precedens, ale je tam akýsi vnútorný postoj a nastavenie ľudí, vychádzajúceho zo stavu, v akom je teraz kaštieľ. Existuje prepojenie ľudí s miestom, majú k nemu vzťah. To ich najviac na celej záležitosti vyrušuje,“ spresňuje problém s celým územím hlavný referent z Útvaru hlavného architekta mesta Pavol Šrankota. Zároveň dodáva, že ak by sa povoľovala výstavba benzínky teraz, nebolo by to zrejme také jednoduché. „Štátna vodná správa nám dala pripomienku, že ochranné pásmo sa pozdĺž Revúcej upravuje na 10 metrov.

V čase budovania benzínky to bolo o polovicu menej,“ vysvetľuje ďalej pre RK Magazín Šrankota.

Za predaj pozemku napokon hlasovali 13 poslanci: M. Gašaj, J. Halušková, S. Klačko, M. Kramárová, M. Kubačka, R. Zach, M. Lazár, V. Ružička, A. Stolárová, M. Šlávka, T. Šošovec, J. Štreitová, S. Javorka. Proti boli 12 poslanci J. Bednárik, J. Burgan, P. Habo, M. Hromada, M. Kerdík, Ľ. Kubáň, J. Kuráň, V. Macko, A. Šanobová, P. Šípoš, P. Štupák a K. Javorka.

Po deviatich rokoch konateľ spoločnosti Maroš Zajac pre Mestskú televíziu Ružomberok navyše priznal, že od samého začiatku chceli na mieste postaviť ben-

zínku. „Vymyslel som zámer na ich (mestskom pozn. redakcie) pozemku a oni (radnica, pozn. redakcie) to chceli dať verejnou súťažou. Vtedy by moja firma určite nebola schopná konkurovať svetovým ropným gigantom. Z tohto dôvodu sme to rozdeľovali na dva razy. Od samého začiatku sme vedeli, že tam chceme postaviť čerpaciu stanicu," priznal konateľ spoločnosti JML-Slowakei Maroš Zajac.
Mesto predalo pozemok za 81-tisíc eur. Oslovili sme realitnú agentúru, ktorá síce nechcela byť menovaná, no potvrdila, že mesto sa ako predajca zachovalo v cene pozemku správne. Spomínaných 80 eur za m2 skutočne predstavuje trhovú hodnotu pozemku.

Architekt Matúš Bišťan: Miesto na sútoku Váhu a Revúcej má významnú hodnotu

Proti vybudovaniu čerpacej stanice na sútoku Váhu a Revúcej boli už od začiatku viacerí aktivisti, ktorých podporil aj Cech architektov. Začiatkom roka 2012 vznikla na podnet aktivistov iniciatíva s názvom Ružomberok nie je ok a následne aj petícia Nie benzínke. Čelnými osobami v petičnom výbore boli Boris Mutina, Richard Kožár, Matúš Bišťan, Patrik Lupták a Tomáš Kollár. Začiatkom apríla 2012 odovzdali do rúk primátora petíciu s takmer dvetisíc podpismi. Vedenie mesta potvrdilo, že sa ňou bude zaoberať.
„Skončilo to tak, ako väčšina podobných akcií, zobrali to na vedomie, nespochybňovali to, ale neurobili nič preto, aby sa veci napravili," hovorí dnes Matúš Bišťan. A hoci vtedy vedenie Ružomberka názor architekta nepočúvlo, o jeho šikovnosti dnes hovorí celé Slovensko. A pochváliť sa (ne)zabudlo na sociálnej sieti ani mesto. Rodák z Ružomberka vyhral prestížne ocenenie za architektúru CE ZA AR 2020 v kategórii Interiér za projekt Oddelenie odbornej literatúry Mestskej knižnice v Senci.

Vďaka aktivistom sa o prípad „benzínky" začali zaujímať nielen miestni, ale aj médiá. Aktivisti poukázali na šesť dôvodov, kvôli ktorým verejne protestujú proti postaveniu benzínky. Nepozdával sa im postup investora, ktorý pôvodne deklaroval vybudovanie verejného parkoviska. Poukázali na problémový nájom, pričom vyčítali primátorovi, časti poslancov a taktiež hlavnému kontrolórovi mesta nekonanie vo veci výšky nájmu po odsúhlasení zmeny zámeru. Upozorňovali na nebezpečný precedens do budúcnosti ohľadom získavania mestských pozemkov investormi. Poukázali aj na prepojenie celej kauzy na vtedajšieho poslanca a niekdajšieho primátora Juraja Čecha, ktorého syn bol bývalý konateľ investora. Posledný z dôvodov hovoril o enviromentálnom riziku, ktoré je spojené s budovaním čerpacej stanice v blízkosti chránenej lokality sústavy Natura 2000. Aktivisti navyše deklarovali svoje podozrenie, že vedenie mesta a časť poslaneckého zboru podporovalo nehospodárnosť, resp. že môže ísť o vážny konflikt záujmov či dokonca korupčné správanie.

Čerpacia stanica na Zarevúcej
Foto: Anna Zábojníková

Proti benzínke bola aj Miestna organizácia Slovenského zväzu rybárov (MsO SZR). Aj dnes, po deviatich rokoch potvrdila, že miesto na sútoku Váhu a Revúcej, kde sa čerpacia stanica nachádza, je významným neresiskom, ktorým sa nemôže pochváliť žiadne miesto na Slovensku.
„Je to ideálna oblasť pre neres podustvy, hlavátky a lipňa.
A keby sa nejaké nečistoty z benzínky vypustili, môže to mať vážne následky, ktoré by sa dali počítať v státisícoch," povedal pre RK Magazín predseda MsO SZR Michal Blumenstein.
Aj napriek tomu, že viacerí členovia petičného výboru už nežijú v Ružomberku, kauzu naďalej sledovali.
„Spoločnosť Europetrol sa opakovane snažila odkúpiť pozemok. Vždy sme sa ozvali, teraz sme ani nestihli, nevedeli sme, že je to na programe," priznáva Matúš Bišťan. Zároveň hovorí, že po zmene vedenia mesta čakal, ako na celú situáciu bude reagovať nový primátor Čombor.
„Z jeho reakcií bolo úplne zjavné, že vedenie mesta stojí na strane pochybných podnikateľov. Robili kroky, ktoré boli v prospech pochybných podnikateľov, ani sa len netvárili, že sú na strane záujmu mesta," konštatuje architekt. Jedným dychom dodáva, že predaj je len zavŕšenie celej katastrofy, pretože mesto už pozemok nikdy nedostane do svojich rúk.

Miesto na sútoku Váhu a Revúcej má pritom veľkú hodnotu a podľa Bišťana nie je ani náhoda, že tam stojí kaštieľ. „Viacerí sme sa domnievali, a už vtedy aj boli náznaky, že keď sa odkloní hlavný ťah vybudovaním diaľnice, tak supermarket stratí zmysel a v budúcnosti sa otvorí možnosť sa doničeným kaštieľom zaoberať. Nemohli sme predsa dovoliť, že na takomto mieste, ktoré by sme mohli v budúcnosti revitalizovať v súvislosti s kaštieľom, bude stáť benzínka. Viacerí sme sa navyše domnievali, že raz bude mať mesto možnosť pozemok odkúpiť späť," vysvetľuje dôležitosť miesta oproti Hypernove Matúš Bišťan.

Primátor mal mesto posunúť, namiesto toho upadá

S mestským aj krajským poslancom Ľubomírom Kubáňom sme sa rozprávali o blížiacich sa voľbách, znížení počtu poslancov a dôvodoch, prečo mesto nenapreduje.

Text: Anna Zábojníková - Nikola Marhefková, Foto: redakcia

Po deviatich rokoch už pozemok, na ktorom stojí benzínka na Zarevúcej, nie je v rukách mesta. Rozhodol jediný hlas, prečo ste hlasovali proti predaju?
Za odpredaj by sme nehlasovali za žiadnych okolností, nech by bola cena akákoľvek.

Ale primátor a poslanci, ktorí hlasovali za predaj tvrdili, že predajom má mesto aspoň finančný prospech a že situácia je dôsledkom hlasovania predchádzajúcich zastupiteľstiev.
Takto by sme mohli postupovať donekonečna. A argumentovať, že to schválili poslanci z predchádzajúceho vedenia. Bol to legálny návod, ako môže prísť investor k pozemku. Dobre, raz o tom bolo treba rozhodnúť, ale úplne iná situácia by bola, keby investor objektívne vysvetlil dôvod zmeny podnikateľského zámeru a ospravedlnil sa poslancom, že boli v minulosti zavedení. Uznesenie MsZ rešpektujem. Bolo to hlasovanie o morálke a charaktere poslancov. Každým obdobím je to len horšie.

Čím je to horšie oproti predchádzajúcim obdobiam?
Musí tu prísť ku generačnej výmene. Ako mesto sa neposúvame, len upadáme. V samospráve by mali byť manažéri a kvalitní ľudia. Už nech tu príde ktokoľvek o dva roky, a bude úspešný, tak musí veľa vecí urobiť.

Čo by malo byť jeho prioritou?
Ak chceme naštartovať mesto, musí sa v prvom rade doriešiť centrum mesta. Po 16. hodine v meste nie je život, je ľudoprázdne. Žiadna resp. minimálna kúpna sila. Výsledkom je veľa prázdnych obchodných priestorov v centre mesta. Je nevyhnutné urýchlene vysporiadanie pozemkov na výstavbu rodinných domov. A dobudovať je potrebné aj centrálnu mestskú zónu.

Obchodné centrum bol ale jeden z primátorských sľubov rovnako ako plaváreň či individuálna bytová výstavba.
Nevieme, aký je primárny dôvod toho, prečo sa primátor nevie s majiteľom pozemku dohodnúť. Vždy nás iba ústne informuje, zo stretnutia ale nie je vyhotovená písomná zápisnica. Ak sa mesto nedostane k tomu pozemku, neviem, či sa v tejto veci niečo pohne.

Sme v polovici druhého funkčného obdobia súčasného primátora Igora Čombora. Ako hodnotíte jeho šesť rokov pôsobenia?
K primátorovi mesta prechovávam úctu a rešpekt. Oceňujem jeho snahy v rámci D1 a R1, ale čo sa týka mestskej komunálnej politiky, nedeje sa nič významné. Už som si mesto po tých šiestich rokoch predstavoval niekde inde. Chýba tu koncepčnosť, viacročný investičný plán, v ktorom by sme si určili priority. Rozhodujúce procesy nie sú nastavené systémovo.
V prvom volebnom období súčasného primátora tragicky zomrel viceprimátor Oldrich Lauko, ktorý bol dobrý manažér. Primátor sa však rozhodol, že tento post neobsadí. A to bola chyba, mesto by bolo podľa mňa niekde inde. Vedenie mesta si pritom svoje rozhodnutie vie presadiť. V mestskom zastupiteľstve má aj s koaličným klubom väčšinu, 17 poslancov.
Najväčšie negatívum podľa mňa je, že sme nepripravili územia na výstavbu rodinných domov, preto ľudia odchádzajú do okolitých obcí – Liptovskej Štiavnice, Štiavničky, Ivachnovej, Ludrovej, Liptovských Sliačov. Tu sa len prekresľujú štúdie, projekty a nevieme ani len požiadať o významný grant. Chýba výstavba nájomných bytoviek, v porovnaní s obcou Bešeňová sme amatéri. Aj toto je podstatný dôvod na stále klesajúci počet obyvateľov v našom meste.

Primátor ešte pred voľbami avizoval, že chce od rozhodovacích procesov odstaviť opozičných politikov. Aj poslanec Patrik Habo v rozhovore uviedol, že primátor centralizuje moc do svojich rúk.
Je to tak, súhlasím s ním. Ktorýkoľvek poslanec, či už koaličný, opozičný, nezávislý či nezaradený, by mal pracovať v komisiách, ak chce. Sme štyri poslanecké kluby, podľa mňa by mal mať každý zastúpenie v nejakej komisii.

Váš klub však podporil vznik komisií, kde P. Habo, K. Javorka a M. Zuberec z Klubu nezávislých poslancov neboli navrhnutí.
Bola to chyba. Poslanci z nášho klubu chceli mať vtedy prioritne zastúpenie v komisiách. Obávali sme sa však, že ak by sme návrh nepodporili, tak sa v komisiách neocitnú ani oni. Koaliční poslanci v počte 17, mali obrovský mandát rozhodnúť, kto bude členom. Z mojej strany to nebolo správne rozhodnutie, mohli sme sa kolegov zastať.

V primátorských voľbách 2018 ste podporovali Karola Javorku. Keď vznikal váš súčasný klub, „javorkovci“ neboli do klubovej poslaneckej spolupráce prizvaní.
Už po voľbách ma kontaktovali kolegovia z niekdajšieho poslaneckého klubu Ružomberok bez korupcie. V rámci diskusií sme sa dohodli, že sa nechceme úplne profilovať ako opoziční poslanci. Z toho vzišiel aj názov klubu Za slušný Ružomberok.

Ukazuje sa však, že vaše hlasovania sú často podobné. Neboli by ste v spoločnom klube silnejší?
Na 80 percent máme rovnaké názory. V týchto dvoch kluboch sú veľké egá, silné osobnosti. Keby niektorí ľudia v sebe mali väčšiu pokoru, tak by sme možno boli úplne jednotní. Ja som skôr ten, čo spája. V jednom volebnom období klub, v ktorom som pôsobil, nevydržal až do konca. Teraz, ak sa podarí, by som si želal, aby vydržalo celé jedno funkčné obdobie. K tomu sa však aj my musíme tak správať, aby ľudia cítili jednotnosť.

Viackrát ste však hlasovali rozdielne, napríklad pri plavárni. Ak sa rozhoduje o závažnejších témach, máte dohodnutú jednotnú líniu alebo členovia hlasujú podľa vlastného vedomia a svedomia?
Vždy sa dohodneme na hlasovaní. Keď sa niektorí členovia s rozhodnutím nevedia stotožniť, povieme si, aby hlasovali slobodne. Niekedysa môže stať, že je niekto proti alebo sa zdrží. Väčšinou sú však naše hlasovania rovnaké.

V rozhovore pre Spoločník ste na jar avizovali, že pripravujete materiál ohľadne zníženia počtu mestských poslancov a volebných obvodov. Takýto návrh sa zrejme nebude presadzovať ľahko.
Materiál mám pripravený už rok, komunikujem aj s poslancami v parlamente. Jednoduchšie by bolo, keby NR SR zmenila zákon o obecnom zriadení. Ak sa to nepodarí, tému otvorím začiatkom budúceho roka na mestskom zastupiteľstve. Najlepšie by bolo, ak by sa zachovali volebné obvody v mestských častiach, v Bielom Potoku, Černovej, Hrboltovej a mesto by zostalo ako jeden obvod. Súvisí to aj s investičnými akciami. Myslím si, že jeden poslanec na tisíc obyvateľov je prepych. Na Klačne, v Baničnom či na Rovni môže byť pokojne o jedného menej.

„Ak chceme naštartovať mesto, musí sa doriešiť centrum. Po 16. hodine v meste nie je život, je ľudoprázdne.“

Naznačili ste potrebu generačnej výmeny vo vedení mesta. Už teraz, v polovici volebného obdobia sa začína hovoriť o možných kandidátoch. Má váš klub Za slušný Ružomberok ambíciu postaviť kandidáta na primátora?
Zatiaľ áno.

Tretíkrát po sebe ste získali spomedzi poslancov v komunálnych voľbách najviac hlasov. Naposledy ste sa o post primátora neuchádzali, ale do budúcna ste to nevylúčili. Nastal teraz ten čas?
Viac chcú ľudia, aby som kandidoval, než ja sám. Podporu od ľudí som mal pri voľbách najmä preto, že veľa svojej poslaneckej práce som venoval primárne ľuďom, pomohol som im v právnych či technických záležitostiach, takže sa mi to takýmto spôsobom vrátilo. Nikdy som nemusel robiť žiadnu veľkú kampaň. Budú voľby komunálne (primátorské, poslanecké) a župné v jeden deň. Ak budem kandidovať napr. za primátora, nepôjdem kandidovať za poslanca MsZ. Ak by som chcel podporiť nášho kandidáta a bude chcieť, aby som bol pri ňom, tak možno sa budem uchádzať o post poslanca mestského zastupiteľstva. Nateraz ešte nie je rozhodnuté vôbec nič. Ale nevylučujem, že budem kandidovať iba za poslanca Žilinského samosprávneho kraja a z komunálnej politiky definitívne odídem.

U vás sa ale jeden kandidát črtá na sociálnych sieťach. Vo svojich príspevkoch ostro kritizuje súčasné vedenie a volá po zmene.
Áno, Ján Kuráň. V klube ešte nepadlo definitívne rozhodnuie. Ak by som ja ohlásil svoju kandidatúru, viem, že by sme proti sebe nešli. Ak by sa o tento post uchádzal on, a ja by som bol stopercentne presvedčený, že je to najlepší kandidát, tak ho podporím. Čím viac kandidátov, tým je to väčšia výhoda pre súčasné vedenie. Keď chceme niečo zmeniť, nemôže každý pozerať len na seba, na svoje ego, ale musíme sa dohodnúť a komunikovať s viacerými ľuďmi, ktorí chcú zmenu v našom meste.
A ja som ochotný pristúpiť ku kompromisu. Toto mesto potrebuje nový vietor. Ak sa vykreuje relatívne dobrý kandidát, tak sa za neho postavím.

Niektorí Jánovi Kuráňovi vyčítajú spôsob, akým vyjadruje svoje výhrady k radnici. Vo svo-

jich príspevkoch neraz používa xpresíva a invektíva. Súhlasíte s takou prezentáciou?
Ja by som si to nedovolil. Mám tu rodinu, deti. Politika je jedna vec, druhá je reálne vyhodnotenie situácie. Je to ale jeho osobné rozhodnutie, nekonzultuje to s nami. Vadia mu spôsoby pri verejnom obstarávaní a procesy riadenia mesta. Želá si len, aby samospráva bola riadená odborne a transparentne.

Ste nielen mestský a krajský poslanec, od júla pôsobíte aj ako riaditeľ Úradu sociálnych vecí a rodiny v Ružomberku. Nová vláda v lete plošne odvolávala riaditeľov, v niektorých prípadoch obsadzovala nových šéfov po svojej straníckej línii. Vy ste však za OĽaNO ani Sme rodina nekandidovali.
Je možné, že mali na mňa relatívne dobré referencie z obdobia, keď som tu pôsobil dva roky.

Súčasná pandémia už pripravila množstvo ľudí o prácu, hrozí v blízkej dobe nejaké hromadné prepúšťanie?
Zatiaľ nie. (poznámka red. Rozhovor sa uskutočnil ešte pred prísnymi opatreniami vlády, v rámci, ktorých obmedzili činnosť podniky). Ministerstvo práce pripravilo tri projekty, t.j. aktivity 1, 2 a 3 na podporu zamestnávateľov, živnostníkov aj sociálnych podnikov. Na všetky tri aktivity sme ako úrad dostali 399-tisíc eur. Do budúcnosti sa nevylučuje navýšenie finančných prostriedkov na aktivitu č. 3 pre zamestnávateľov. Základnou podmienkou pre všetky podporné aktivity je, aby uchádzač o zamestnanie bol v evidencii úradu jeden mesiac. V maximálnej miere sa zjednodušili administratívne podmienky pri podávaní žiadostí. Netreba opomenúť ani vyplácanie finančných prostriedkov pri

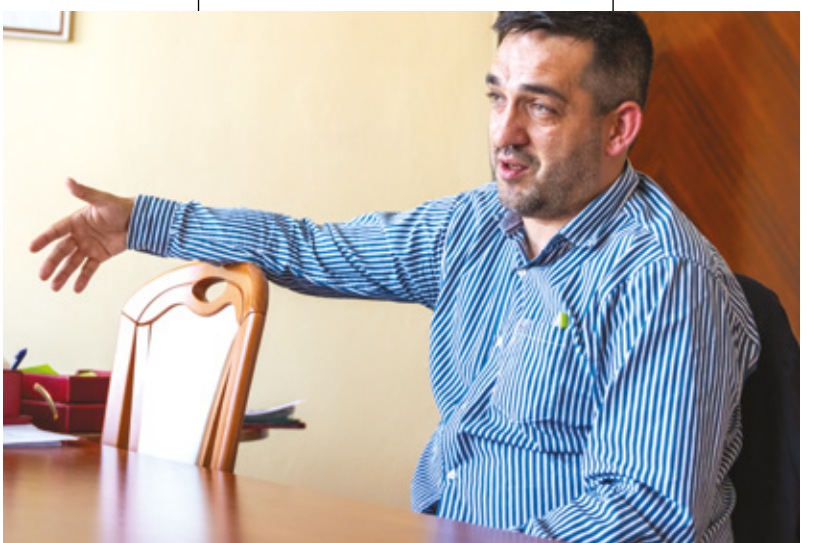

Poslanec Ľubomír Kubáň
Foto: Anna Zábojníková

Národnom projekte Prvá pomoc, ktorý platí zatiaľ do konca roka 2020 a nevylučuje sa možnosť predĺženia do konca roka 2021. Veľmi úspešný projekt, ktorý využilo mesto Ružomberok a obce okresu Ružomberok, bol projekt podpora udržania zamestnanosti v materských školách. Zamestnanci úradu práce majú môj obdiv za prácu, ktorú odvádzajú aj v čase druhej vlny pandémie COVID-19. Hromadné prepúšťanie v našom okrese neevidujeme.

Problém zamestnať sa bol však v Ružomberku ešte pred koronakrízou. Najväčšími zamestnávateľmi sú Mondi, ÚVN a Katolícka univerzita. Veľa ľudí však musí za prácou dochádzať do okolitých okresov. Chýba tu veľký investor?
Nechýba tu ani tak veľký investor, ako strední podnikatelia, ktorých by tu malo byť viac. Ružomberok je podľa mňa fantastický, čo sa týka logistiky, infraštruktúry a geografickej polohy. Zrejme pre nových investorov nie sú vytvorené vhodné podmienky, ale to už je skôr otázka na vedenie mesta, prečo to tak je už dlhodobo.

Ste poslancom za Klačno. Aký je vypuklý problém na Klačne, ktorý by ste rád vyriešili? Čo chýba obyvateľom?
Stále čakám na realizáciu parkovacích plôch na uliciach Liptovská, Klačno a Lesná. Je nevyhnutné opraviť komunikácie na uliciach Lesná a Liptovská. Taktiež treba dostavať športový areál, kde by sme poskytli priestor na šport, a aktívny relax - oddych generácii detí a mládeže od 10 – 18 rokov.

Vo svojom obvode ste ako „zemepán“, všetci vás poznajú, zastavujú sa pri vás. V čom je recept na „ľudovo populárneho“ poslanca?
Toto je oslovenie , ktoré mi vôbec neprináleží. V postate som obyčajný človek, ktorý má rád svoju rodinu, šport, prírodu, hubárčenie, dobrú knihu a môže ďakovať svojej mame za výchovu, keďže nás so sestrou vychovávala sama. A recept na „ľudovo populárneho” poslanca? Na túto otázku odpoveď nepoznám.

Inštitút RK je občianske združenie, ktorého cieľom je rozvoj mesta Ružomberok a liptovského regiónu. Nie je nám však ľahostajný ani osud detí, ktoré to v živote nemajú práve najľahšie. Preto sme sa rozhodli spestriť im prázdniny pobytom na letnom tábore Pura Natura, ktorý sa konal v Penzióne Gejdák. O tom, že si dievčatá tábor užili, svedčí aj táto ich kresba.

fb.com/institutrk

Robo Kolár
predseda Inštitútu RK

www.institutrk.sk

Vápenka pri Bielom Potoku chradne, dočká sa záchrany?

Jej vznik sprevádzajú nejasnosti, aj jej zotrvanie má otvorený koniec. Vyberte sa s nami po opustených objektoch v meste. Začíname v Bielom Potoku.

Text: Nikola Marhefková, Foto: Juraj Brezáni

Z hlavného ťahu odbočíme do Bieleho Potoka. Odparkujeme vedľa tabuľky s nápisom dead end a auta bez ešpezetky, pri vystupovaní nás víta brechot spoza oploteného areálu. V akej veľkosti je zviera, ktoré ho vydáva, našťastie nevidíme. A keď okolo nás prefrčí ďalšie vozidlo, na chvíľu nevidíme vôbec nič, kým sa neusadí rozvírený prach.

Postupujeme však ku cieľu. Vo svetlej obuvi sa prezieravo vyhýbame blatu, v ktorom badať čerstvé stopy po veľkých pneumatikách. Čochvíľa spoznávame ich pôvodcov, uhýbame sa pravidelne premávajúcim tatrovkám. Z informačnej tabule, zarastajúcej krovím, sa dozvedáme, že neďaleko je lom v likvidácii.

Ďalšie dva psy strážia ohradený areál, ku ktorému smerujeme. Jeden flegmatický labrador, vedľa neho si svoju povinnosť poctivo plní intenzívnym štekotom aspoň parťák. Tak trochu tŕpneme, kedy sa objaví povolaná osoba, ktorá nás odtiaľto vykáže. Obšmietame sa totiž okolo súkromného pozemku. Od našej expedičnej výpravy sa však nenecháme odradiť, zrak aj foťák máme na stopkách, sme v cieľovej rovinke.

Za chrbtom nám zurčí Revúca, cyklisti a korčuliari brázdia neďalekú Cyklokorytničku, majitelia chodia do svojich závodov, okolie pulzuje aktivitou a priemyselným ruchom.

Len na stavbe, na ktorú upierame zrak a objektív, akoby zastal čas. Dva vysoké tehlové komíny, nápadne vytŕčajúce spomedzi zvyšku, majú už čo-to za sebou. Murivo v miestach vypadalo, v niektorých častiach spolunažíva s prírodou, ktorá z neho vyrastá. Zdá sa, že jediná činnosť, pohyb, ktorý masívna stavba vykonáva, je smerom do zabudnutia. Pozeráme sa na chátrajúcu bývalú vápenku. Presnejšie na to, čo z nej ešte zostalo.

Podivuhodný prípad vápenky

Bývalý areál sa nezachoval celý, viditeľnými pozostatkami sú práve dve šachtové vypaľovacie pece, pokryté murivom, v ktorých sa vyrábalo vápno.

Technologické aj dopravné zariadenia chýbajú, z navážacej rampy ostalo len torzo. S dávkou imaginácie sa však môžeme pokúsiť dotvoriť obraz, ako sem surovinu, vápencový kameň z neďalekých zdrojov, dopravovali v oceľových vozíkoch, ktoré sa posúvali po úzkorozchodných koľajniciach.

Lomoz pri prevoze horniny a jej pálení bol v mestskej časti počuť dávno, už pred desiatkami rokov. Niektorí si azda budú pamätať, no viacerí z nás budú musieť prepnúť do módu predstavivosti, v čase sa vraciame do medzivojnovej priemyselnej éry.

Presné detaily sprevádzkovania ružomberskej vápenky však nepoznáme. Tak ako po nej ostali fragmenty fyzické, obdobne sú na tom aj informačné. Pátranie po jej počiatkoch by sa dalo prirovnať k listovaniu knihy, v ktorej sú vytrhané strany. Zisťovanie podrobností vyžaduje viacero telefonátov, intenzívne googlenie, vybavenie si knižničného preukazu a následné zahĺbenie sa do monografie Biely Potok a Vlkolínec.

Práve odtiaľ sa dozvedáme viac. „Vápencové podložie v chotári Bieleho Potoka využívali obyvatelia na ťažbu stavebného materiálu. Ťažba podliehala súhlasu a povoleniu magistrátu mesta. Pamätali na to aj členovia účastinárskej spoločnosti, ktorá v roku 1883 pripravovala založenie a stavbu Továrne na drevovinu a od mesta si na 30 rokov prenajala pozemky aj s právom bezplatnej ťažby stavebného kameňa a piesku na mestských pozemkoch a súhlas na vypálenie vápna," píše sa v monografii z roku 2014.

Jej autori stavbu pripisujú rodine Flochovcov. „V roku 1937 si vybavil živnostenské oprávnenie na pálenie a predaj vápna Ján Floch Páleník, ktorý však zakrátko zomrel. Na svojom pozemku v lokalite „Paučino", v katastrálnom území Ružomberka, on alebo jeho deti postavili vápenku, ktorú neskôr prevzal syn Viktor."

Až prišiel nový režim. A vápenku postihol podobný osud ako ostatné súkromné podniky. V roku 1953 ju zoštátnili, prešla do správy národného podniku Cementáreň Viliama Širokého v Lietavskej Lúčke a neskôr do správy Mestského národného výboru Ružomberok." Prevádzku ukončili v 70. až 80. rokoch. V majetku mesta ostala vápenka aj potom, no už slúžila na iné účely.

„V areáli fungoval mestský podnik Drobné prevádzky. Začiatkom 90. rokov celý areál pripadol Komunálnym službám, ktoré v ňom zriadili parketáreň," dopomáha nám k ďalšej stope Radislav Kendera, bývalý viceprimátor a znalec miestnej histórie.

Púta pozornosť

Kým areál našiel využitie, samotné komíny chátrali. Masívna opustená stavba ale priťahovala pozornosť, stala sa objektom prieskumníckych kratochvíl detí a mládeže. Darmo, generácie spred milénia vedeli ako nekon-

venčné ihrisko využiť aj industriálny priestor. Ďalší prišli so stavbou do vizuálneho kontaktu, keď okolo nej prechádzali smerom na rodinné chaty či domčeky.

Ľudia na nevšednú stavbu nezanevreli, stále má svojich priaznivcov. Pred tromi rokmi na ňu poukázali aj aktivisti z platformy Čierne diery, ktorí sa venujú popularizácii historických stavieb. A to aj vďaka podnetom domácich. „Tip na vápenku nám opakovane posielali samotní Ružomberčania, ktorým záleží na jej osude," potvrdzuje pre naše noviny Martin Lipták zo združenia.

Krásne tehlové komíny si podľa nich nezaslúžia, aby odišli do zabudnutia bez povšimnutia, ružomberská vápenka by mala mať svoje miesto v histórii. Na rozdiel od Česka u nás väčšina zanikla. Torzá vápeniek sa zachovali v Kysaku, pri Klátovej Vsi a pri Nemeckej. Navyše sa zdá sa, že ružomberská vápenka je jediná svojho druhu. Dvojkomínovú by sme na Slovensku zrejme nenašli.

Púta pozornosť, no len to na jej záchranu nestačí. Priemyselná stavba dodnes nie je zaradená medzi národné kultúrne pamiatky, a tak nespadá ani pod pamiatkový zákon, ktorý by ju chránil. Hoci snahy boli.

„Je to úžasná stavba, ktorá si jednoznačne zaslúži ochranu. V minulosti sme ju chceli vyhlásiť za technickú pamiatku," potvrdzuje Kendera, ktorý sa pričinil o zápis viacerých ružomberských dominánt medzi kultúrne pamiatky. Mauzóleum Andreja Hlinku, synagógu či Súsošie slobody. Kým niektoré historické stavby sú chránené pred zásahmi a spustnutím, pár ojedinelých objektov už padlo za obeť prestavbám. Aké vyhliadky má tehlový monument?

Dočká sa záchrany?

Vyše desaťročie vlastní vápenku tunajší podnikateľ. V roku 2009 ju kúpil od súkromného majiteľa, keď hľadal vhodné priestory na svoje podnikanie, a bola súčasťou pozemku. Priemyselnej stavbe ani on zmysluplné využitie ne-

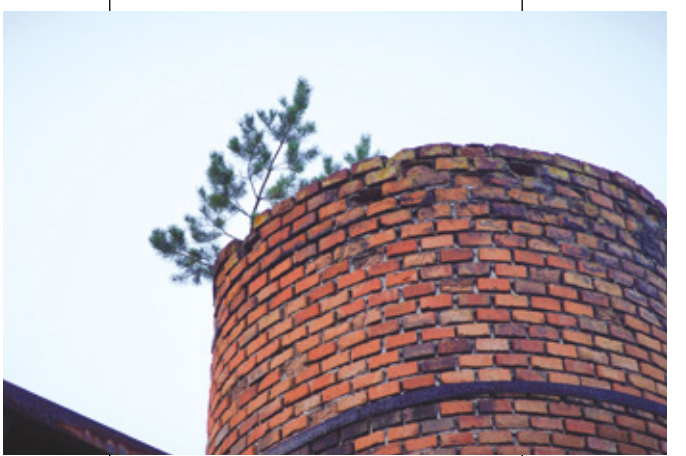

Tehlová stavba vápenky sa už zžíva s prírodou.
Foto: Juraj Brezáni

našiel. A tak ďalej pustne.

„Je to škoda. Súhlasím, že by sa mala zachovať pre budúce generácie a mesto," podporuje úmysel jej záchrany. No jeho realizácia stojí a padá najmä na peniazoch. Rekonštrukcia by bola finančne náročná a nie je v jeho možnostiach objekt zrekonštruovať. „Lokalita je navyše priemyselnou zónou," dodáva majiteľ ďalší dôvod, ktorý môže limitovať využitie stavby.

Najschodnejšia cesta by boli podľa neho prostriedky z Európskej únie. „Možnosť, čo mi už dlhé roky napadá, sú eurofondy. Pri mojich podniteľských aktivitách však tiež nie je veľmi čas sa tomu venovať," hovorí s tým, do projekčných prác treba investovať čas a peniaze a nie je garancia, že žiadosť dopadne úspešne.

„Samozrejme, ak by boli k dispozícii napríklad zdroje z eurofondov, určite by sa rekonštrukcia riešila v súčinnosti s pamiatkármi. Ak by sme do toho investovali značné finančné prostriedky, aby bol zachovaný aj historický aspekt stavby." Ak by prišiel seriózny záujemca, pripúšťa predaj objektu aj s areálom.

Mnohí sa vyslovujú za záchranu nevšednej stavby, nápady sa rôznia. Ponechať ako pamiatku alebo je súcejšia prestavba? Aj keď len v hypotetickej rovine. „Pre historickú kontinuitu a pamäť je dobré, ak sa čo najviac podobných stavieb podarí zachovať a adaptovať na nový účel. Nemusí to byť len prísnou ochranou, dobrá cesta môže byť aj prispôsobenie novej zástavbe. V zahraničí, ale už aj na Slovensku, máme dostatok pozitívnych príkladov, ktorými sa dá inšpirovať," načrtáva možnosti Lipták z Čiernych dier.

Zapísanie vápenky medzi národné kultúrne pamiatky je podľa neho na posúdení Pamiatkového úradu, no nemusí byť nevyhnutné. „V prípade dostatočných prostriedkov a dobrého zámeru vlastníka to nemusí byť dôležité, aj preto by sa ľudia mali zaujímať o historické stavby vo svojom okolí," uzatvára Lipták.

V Liptovskej Lúžnej renovujú pamätník SNP a stavajú rozhľadňu

Obec aktuálne rieši viacero investičných akcií zameraných na prezentáciu histórie a miestnej ľudovej kultúry. Krásu tunajšieho folklóru predviedli aj v rámci tretieho ročníka podujatia Slovenský dňa kroja.

Text: Anna Šenkeríková Foto: autorka

Od začiatku roka rekonštruujú pamätník Slovenského národného povstania na vyšnom konci. Náklady za materiál hradí obec, prácu zabezpečuje základná organizácia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov (SZPB) v Liptovskej Lúžnej, na podnet ktorej sa do renovácie po 45 rokoch rozhodli pustiť.

„Návrh sme predniesli obecnému zastupiteľstvu, keďže pomník bol už v žalostnom stave a vyžadoval opravy. Obec vyčlenila 1500 eur, no neskôr sa ukázalo, že táto suma nepostačuje. Napriek tomu starosta prisľúbil, že zafinancujú aj ďalšie nevyhnutné úpravy, aby sme sa dostali aspoň do medzistavu, v ktorom je pamätník momentálne," približuje podpredseda miestneho SZPB Vladimír Veselovský s tým, že pôvodný rozpočet už zrejme dvojnásobne presiahli.

„Už keď sa s tým začalo, nech sa to aj dokončí. Veď to zase ďalšie roky vydrží," konštatuje starosta Albín Husarčík.

Slovenský deň kroja v Liptovskej Lúžnej. Foto: Ramon Leško/ Slovenský deň kroja

Pokračuje sa budúci rok

Doterajšia údržba zahŕňala vyčistenie priestoru od náletových drevín, odstránenie zvetraných betónových častí a následnú sanáciu či zakrytie obvodového múru betónovými strieškami. Začalo sa tiež s opravou podstavcov na oheň.

„Kedysi boli na nich umiestnené veľké taniere z bronzu alebo liatiny, niekto ich však ukradol," spomína si starosta.

V budúcom roku plánujú urobiť zámkovú dlažbu okolo betónovej platne s pomníkom. Radi by tiež poniže pamätníka umiestnili závoru. „Chodia sa tam točiť motorkári a cyklisti, nechceme, aby priestor devastovali," vysvetľuje podpredseda Veselovský.

Ďalšou etapou bude očistenie mohyly, ktoré zrealizujú s pomocou miestnych hasičov, potom sa pustia do jej konzervácie. Odbornou renováciou by mali prejsť aj bronzové plastiky umiestnené na monumente. Ak budú financie, údržba čaká aj stĺpy na zástavy.

Medzi dlhodobými plánmi je aj výstavba múzea SNP. Podľa podpredsedu Vladimíra Veselovského je to len vízia, ktorú nateraz nijako nerozvíjajú. „Najskôr treba dokončiť pomník, potom by sme radi skrášlili okolie partizánskeho bunkra, ktorý sa nachádza neďaleko. Prvoradé je dokončiť to, čo je rozrobené. Potom budeme hľadať priestor na múzeum. Nejaká expozícia však bude umiestnená aj v bunkri," zhrnul.

Repliku zemľanky, ktorú využívali povstalci na Prašivej, sa im s finančnou podporou obce podarilo postaviť vlani. Jej otvorenie bolo spojené s oslavami 75. výročia SNP.

Opravy interiéru v nedohľadne

Už dlhší čas sa v Liptovskej Lúžnej snažia vybudovať aj múzeum života v obci. Zriadiť ho chcú v priestoroch viac ako storočnej drevenice, ktorú získali do vlastníctva ešte v roku 2016.

V tom istom roku získali aj príspevok na rekonštrukciu strechy. Kompletnú výmenu krytiny však napokon zrealizovali v roku 2018.

Na opravy v interiéri nateraz nemajú financie, čakajú teda na možnosť získať ich z iných zdrojov. Pokúšali sa o to už pred štyrmi rokmi v rámci projektu cezhraničnej spolupráce s družobnou obcou Lúžna u Vsetína. Peniaze však nezískali, podľa slov starostu žiadosť stroskotala na byrokracii.

„Prednedávnom bola vypísaná cezhraničná výzva, no týkala sa len prihraničných oblastí. Budeme to však sledovať aj naďalej, veríme, že sa čoskoro zadarí," sumarizuje starosta.

Po rekonštrukcii chcú dovnútra umiestniť exponáty, ktoré vyzbierajú od občanov. Pozoruhodným prvkom drevenice je najmä stará, zachovalá pec.

Zvažujú tiež, že v ďalšej etape by mohli expozíciu rozšíriť aj do exteriéru, kde by návštevníkom priblížili, ako kedysi vyzeral typický dedinský dvor.

Pohľad na meandre z výšky

Na vyšnom konci, kde sa nachádzajú známe meandre rieky Lúžňanka chcú členovia Klubu slovenských turistov v Liptovskej Lúžnej postaviť rozhľadňu. Keďže ani v tomto prípade so žiadosťou o grant neuspeli, výstavbu finančne podporí obec.

Práce rozbehli členovia turistického klubu začiatkom septembra, predpokladá sa, že by mali byť hotové v budúcom roku. „V niečom pomôže aj obec. Rozhľadňa bude mať dve podlažia, vysoká bude osem metrov, s pôdorysom šestnásť štvorcových metrov," približuje starosta.

Odborný odhad nákladov je podľa jeho slov desaťtisíc eur, no vzhľadom na to, že výstavbu realizujú svojpomocne, výdavky by mali byť nižšie.

„Vďaka rozhľadni sa obyvateľom obce i návštevníkom a turistom naskytne lepší pohľad na prírodný úkaz Meandre Lúžňanky. Z výšky je vidno pôdorys meandrov lepšie ako zo zeme. Propaguje sa tým aj obec," pochvaľuje si Husarčík.

Na vyšnom konci, kde sa nachádzajú známe meandre rieky Lúžňanka chcú členovia Klubu slovenských turistov v Liptovskej Lúžnej postaviť rozhľadňu. Keďže ani v tomto prípade so žiadosťou o grant neuspeli, výstavbu finančne podporí obec.

Zviditeľnili sa

Starostu teší, že obec úspešne reprezentujú aj folkloristi, ktorí sa predviedli v rámci podujatia Slovenský dňa kroja. Tento rok sa organizátori rozhodli zavítať do vybraných obcí a zachytiť pestrosť tradícií v ich prirodzených podmienkach.

Z dolného Liptova sa okrem Liptovskej Lúžnej prezentovala aj obec Liptovské Sliače. V rámci ankety tiež súťažili o najkrajšie predvedený slovenský kroj.

V lúžňanskom kroji zapózovala Radka Švandová, v Liptovských Sliačoch sa pred objektív postavila Nikoleta Luptáková.

„Som rád, že aj vďaka našim šikovným občanom si ľudia svoje kultúrne dedičstvo začínajú opäť vážiť. Boli tu časy, keď sa kroje a ručne vyrábané plátna vykupovali za smiešne ceny, rokmi však ich hodnota narástla," hodnotí starosta. „Sme hrdí, že máme Folklórny súbor Lúžňan, spevácku skupinu pri Jednote dôchodcov, aj ich nasledovníkov v podobe detského folklóru Lúžňanček. V neposlednom rade sa však snažíme podporovať aj tunajšiu dychovku, ktorá je v našich končinách celkom raritou, keďže na Liptove je rozšírený trochu iný typ hudby," uzatvára starosta.

Jaroslav Moravčík
Fotografické služby
Virtuálne prehliadky priestorov
360° fotografie
www.jaroslavmoravcik.com

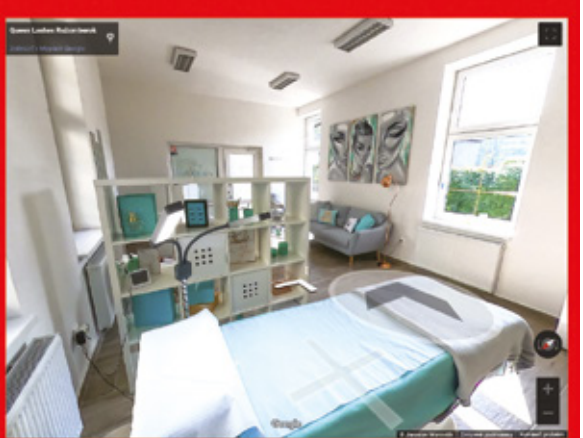

Výročie vzniku Československa pripomína v Likavke vynovený pamätný háj

Jubilejný háj sa nachádza za obcou v časti Kramariská. Objavil ho Likavčan Róbert Fajta pred tromi rokmi.

S blížiacim sa 28. októbrom sa spája najmä vznik Československa. So zrodom spoločnej republiky pred 102 rokmi súvisí aj budovanie pamätných jubilejných hájov, a to presne na jej desiate výročie.

Háje najčastejšie obkolesovali lipy

Na celom Liptove by sme ich napočítali hneď tri: v Smrečanoch pri Liptovskom Mikuláši, v Likavke za obcou v časti Kramariská a pri Liptovských Revúcach.
„Práve vtedy, 28. 10 1928 sa už od leta po celej republike vo veľkom konali spomienkové akcie, ktoré mali demonštrovať jednotu a nedeliteľnosť Republiky československej," začína nám vysvetľovať miestny historik Igor Strnisko. Ku oslavám okrúhleho výročia republiky patrilo aj budovanie tzv. pamätných jubilejných hájov, ktoré spravidla obkolesovali lipy ako symbol jednoty a slovanstva alebo smrekovce, či iné nápadité dreviny. „Podnet ich budovaniu dal pravdepodobne sám prezident Masaryk, aj po porade so svojim najbližším spolupracovníkom – ministrom zahraničia Edvardom Benešom," hovorí o iniciátoroch myšlienky budovania hájov historik.

Vysadené háje mali symbolizovať vernosť, jednotu a nerozlučnosť občanov rôznych národností a politických preferencií v jednom spoločnom, a politicky stále veľmi krehkom štáte.

Z pamätného miesta vybudovali oddychovú zónu

Spomínaný háj rástol aj v Likavke. Rokmi však pustol, nebudil pozornosť, preto ho našli len nedávno. Kameň a siluetu zastavaných desiatich líp objavil obyvateľ Likavky Róbert Fajta.
„O objav sa začal zaujímať. Dopátral sa k tomu, že existuje niečo ako pamätné háje. Napokon našiel v archívoch, že aj u nás bol zasadený háj v podobe líp a kameňa v ich strede," vysvetľuje starosta Likavky Marián Javorka.
„V Likavke vysadili symbolicky desať líp a do centrálnej časti umiestnili obelisk s pamätným rokom 1928 pravdepodobne vojaci z tunajších Štefánikových kasární," ozrejmuje historik Strnisko.
Pred dvomi rokmi, pri príležitosti stého výročia od založenia spoločného štátu, pietne miesto v Likavke zmodernizovali. „Okolo kameňa sme urobili betónový podstavec a celé okolie vykosili. Zároveň sme ho slávnostne odovzdali do užívania a vysadili aj päť nových líp," hovorí o revitalizácii pamiatky Javorka.
Rok na to sa podarilo získať grant zo župy a z pamiatkovej zóny začali budovať oddychovú. „Pribudol altánok, sedenie, ohnisko, parkovisko pre bicykle aj motorové vozidlá či pamätná tabuľa," vyratúva zavŕšenie druhej fázy rekonštrukcie Marián Javorka a jedným dychom dodáva, že podali žiadosť aj na tretiu revitalizáciu. Doplniť by sa mali detské prvky v podobe preliezok či hojdačiek.

Pamätný háj by ste našli popri hlavnej ceste smerom na Dolný Kubín. „V obci máme sieť informačných tabuliek, ktoré upozorňujú na významné ulice v meste, inštitúcie a pamiatky. Takýto jeden stĺpik sme umiestnili aj v lokalite Kramarisko. Upozorňuje na pamätný háj, ale aj na pomník obetiam druhej svetovej vojny, ktorý sa nachádza vedľa neho," približuje lokalitu pamätného a dnes aj oddychového miesta starosta Marián Javorka.

Autor: Anna Zábojníková

Speváčka Nora Ibsenová: K spevu ma priviedol folklór

Vyštudovala divadelnú kritiku, no jej prioritou je hudba. Je súčasťou deväťčlenného zoskupenia Fallgrapp. O novom albume či spomienkach na detstvo sme sa rozprávali s 29-ročnou Norou Ibsenovou, rodáčkou z Liptovských Sliačov.

Text: Anna Zábojíková Foto: archív N. Ibsenovej

Už ako dieťa sa rada učila a bola nadmieru aktívna. Venovala sa všetkým možným kreatívnym činnostiam, od výtvarných aktivít cez recitáciu, folklór a spev. Bola trochu hanblivá, ale súčasne aj veľmi odhodlaná. Rada sa však uzatvárala vo svojich fantazijných svetoch či myšlienkach a dodnes z nich len nerada vychádza von. Realita je podľa nej niekedy zbytočne prozaická.

Liptov – miesto, kde dozrieval hlas

Nora Ibsenová vyrastala v Liptovských Sliačoch, v regióne, ktoré sa pýši bohatstvom kroja, ľudových piesní a tanca či tradícií a zvykov. Dnes priznáva, že ju folklór zásadne formoval a ovplyvnil. Najskôr jeho prirodzené prejavy v rámci rodiny a blízkeho okolia a neskôr aj v jeho performatívnej podobe.

„Chcela som aktívnejšie spievať. Náhodou som narazila na možnosť zahlásiť sa ako sedemročná do Detského folklórnho súboru Sliačanček. Bolo to výborné rozhodnutie. Vďaka nemu som získala podporu a vedenie od viacerých pedagógov a ľudí, pohybujúcich sa v kultúrnom dianí, či už vedúcej súboru pani Jackovej alebo Vladimíra Struhára a mnohých iných," spomína si na detské pôsobenie vo folklórnom súbore Nora Ibsenová.

Nora Ibsenová vyrastala v Liptovských Sliačoch, dnes žije v Bratislave.
Foto: Martina Mlčúchová

Postupne začala vystupovať, súťažiť, učiť sa a „drieť". Vďaka folklóru sa prvýkrát oboznamovala s javiskom a veľmi skoro sa dopracovala k poznaniu, čo chce a potrebuje mať vo svojom živote – k aktívnemu záujmu o umenie, hudbu a predovšetkým spev. „Dodnes mám k folklóru mimoriadne pozitívny vzťah a bol to práve on, ktorý ma zásadnejšie priviedol k spevu. Za čo som veľmi vďačná," hodnotí s odstupom času Nora Ibsenová.
Neskôr sa opäť cez úplnú náhodu dostala na hodiny spevu k hlasovej pedagogičke Vladimíre Považskej, ktorá mala na smerovanie speváčky zlomový vplyv, a v to iba v pozitívnom slova zmysle. Bez týchto udalostí by bolo všetko inak. „Musím povedať, že som mala mimoriadne šťastie a bez pomoci, ktorá sa mi dostala, by som pravdepodobne nemohla robiť nič z toho, čo ma dnes napĺňa," hovorí Nora.
Po základnej škole odišla do Bratislavy na Konzervatórium ako poslucháčka Hudobno-dramatického odboru. Následne pokračovala v umeleckom vzdelávaní sa a dnes je aj absolventkou Divadelnej fakulty Vysokej školy múzických umení v Bratislave. „Bola to pomerne prirodzená voľba zostať sa vzdelávať v oblasti divadla aj naďalej po ukončení strednej školy. Divadlo snúbi všetko, čo ma umelecky zaujíma. Je pre mňa fascinujúcou syntézou," hovorí o svojom študijnom zameraní talentovaná dolnoliptáčka. A vysvetľuje, že sa v spomínanom odbore chcela viac vzdelávať a zároveň písať texty, analyzovať a uvažovať o umení na hlbšej a lepšej úrovni.
Po škole však prišla realita. „S uplatnením je to u nás pomerne komplikované a hlavne finančne nerentabilné. Bohužiaľ. Teatrológii sa tak venujem na voľnej nohe ako občasná recenzentka či konzultantka. Ale momentálne mám ambície a plány rozšíriť svoju činnosť v tomto odbore a uvidím, či sa podaria," približuje svoje plány Ibsenová.

Dnes žije a tvorí v Bratislave. Priznáva, že hlavné mesto miluje, Liptov má veľmi rada kvôli iným dôvodom. Veľkú rolu zohráva istá nostalgia a životný kontrast. „Som veľmi rada, že som vyrástla v dedinskom prostredí a tiež, že som ho opustila, aby som sa mohla širšie rozvíjať v iných oblastiach," priznáva rodáčkaz Liptovských Sliačov a spomína aj na najkrajšie spomienky. „Boli to obyčajno – neobyčajné veci, od zabíjačiek až po práce na záhrade či väčšia prítomnosť prírody a akýsi kľud a pomalšie tempo dní," vyratúva Nora. Priznáva, že domov sa nevracia často, no vždy, keď na Liptov zavíta, snaží sa naplniť svoj čas aktivitami objavovania podľa nej prekrásneho kraja.

Súčasťou kapely Fallgrapp

To, že musí spievať, bolo mladej speváčke jasné vždy a zatiaľ ani nenašla nič, čo by ju mohlo napĺňať oveľa viac.
„A nemyslím si, že sa to zmení. Na speve a umení definujem svoju identitu a nejaká jeho podoba musí byť obsiahnutá v mojich aktivitách. Myslím, že to je úplne prirodzený pocit a potreba obklopovať sa tým, čo je podľa vás krásne. A ja jednoducho zatiaľ neviem o ničom krajšom," hovorí Nora, ktorej hlas počuť najčastejšie v piesňach kapely Fallgrapp.

Slovenské hudobné zoskupenie podmanivo spája elektroniku s akustickými nástrojmi, sláčiko vým triom a ženským vokálom. Žánrovo sa pohybuje na pomedzí štýlov ako organická elektronika, downtempo, trip hop a alternatívny pop. „Hlavným tvorcom Fallgrapp je producent a hudobník Jureš Líška. Ja sa prirodzene spoluautorsky podieľam či už na textoch, melodických linkách spevu a podobne, a samozrejme speve samotnom. Záleží na konkrétnej skladbe," vysvetľuje Nora.

Deväťčlenné zoskupenie vydalo na jar tretí album Ostrov. „Vo všeobecnosti reflektuje témy vzťahov a predostiera viac hraničných pocitov a situácií. Vnímam ho ako nástojčivejší a zatiaľ najosobnejší. Práca na ňom trvala takmer tri roky a podieľalo sa na ňom niekoľko hostí, či už Curly Simon, Spectrum Quartett, Dagmar Mišíková, Majlo Štefánik a iní. Album hudobne či v zmysle poetiky jasne nadväzuje na tie predošlé, ale verím, že nie je repetitívny. Mám ho zatiaľ najradšej," približuje najnovší hudobný počin Nora Ibsenová.

Zároveň dodáva, že za tie roky spolupráce sa členovia kapely formovali aj ako ľudia aj hudobníci a naberali nové pohľady na veci, nové impulzy, čo sa prirodzene zrkadlí aj v tom čo robia. „Či už je to posun vpred alebo nie, a aká je jeho miera, už nechávame na zhodnotení iných. Ja si myslím, že Jurešov producentský rukopis je veľmi ľahko rozpoznateľný a pre mňa osobne stále inšpiratívny a rada sa s ním pracujem," hovorí o kapele. Žáner, v ktorom sa v speve cíti najviac doma, presne určený nemá. „Myslím, že už celkom viem vycítiť, čo mi spevácky sedí a čo nie a zároveň sa rada staviam do nových polôh a skúšam nové veci. Spev je proces objavovania a rozširovania svojich možností a tak to vnímam. Iste, inklinujem skôr k ponurejším, či nie vyslovene veselým polohám a mám svoju obľúbenú poetiku prejavu, ale žánrovo by som to nerada škatuľkovala,"

Dnes je speváčka súčasťou kapely Fallgrapp.
Foto: Martina Mlčúchová

vysvetľuje Nora Ibsenová.

Fallgrapp bol súčasťou mnohých slovenských festivalov vrátane tých najväčších, akými sú Pohoda v Trenčíne či piešťanský Grape. Svoj talent však predviedli aj na festivale Colours of Ostrava, či na holandskom festivale Eurosonic. Doterajšie albumy skupiny patria k skvostom slovenskej hudobnej scény. Vďaka úspešnému debutu Rieka (2014) nesie Fallgrapp prvenstvo v počte získaných hudobných ocenení Radio_Head Awards v rámci jedného ročníka – za rok 2014 získala formácia štyri ceny v kategóriách Album roka (poslucháčska cena), Singel, Debut a Elektronická nahrávka roka. Obsahuje skladby ako Ľadový útes, I.N.A či Vlasy, ktorej videoklip zaznamenal na Youtube viac ako milión vzhliadnutí. Aj nasledujúce LP kapely s názvom V hmle (2017) rovnako získalo cenu Albumu roka.

Posledné mesiace však umelcom neprajú. Pandémia ruší koncerty, obmedzuje hudobníkov aj ich fanúšikov. „Je to jednoducho veľmi zlé a závažné a bude to mať širokosiahle následky na celú kultúrnu obec a úprimne, obávam sa ich rozsahu. Pozitívny dopad to môže mať možno pre jednotlivcov, možno ľudsky si v danej situácií každý mohol nájsť aj niečo prínosné, ale obávam sa, že tieto prínosy budú mať na oblasť kultúry len marginálny efekt v porovnaní s negatívami, ktoré tento rok priniesol," vysvetľuje Ibsenová.

Jedným dychom dodáva, že sa ocitáme v patovej situácii bez podpory väčšinovej spoločnosti. „Trápi ma, že ako sa u nás zdá, existuje veľká dezinformatívna priepasť v predstavách o tom, čo obnáša práca v umeleckej oblasti a aké pomery v nej panujú," hovorí mladá speváčka a vysvetľuje, že kultúra a umenie je to, čo po nás zostáva. To, čo nás formuje a definuje ako spoločnosť. „Je nebezpečné, do akého bodu sme sa v rámci tejto otázky ako krajina dostali, a to myslím z dlhodobého spoločensko-politického vývoja, ktorý sa tu formoval už dávno pred príchodom samotnej pandémie," reaguje na spoločenskú situáciu 29-ročná Nora Ibsenová.

Bodka za benzínkou

Majiteľ benzínky na Zarevúcej napokon získal aj pozemky pod ňou. Na niekoľký pokus. A za výraznej asistencie mesta. Ešte by ho chcelo previazať darčekovou mašľou.

Niektorým pri záverečnom rozuzlení „kauzy benzínka“ zabehlo, iným mohlo naštartovať antiperistaltiku žalúdka, ďalší len neveriacky pokrútili hlavou. V podaktorých kútoch bolo počuť pomyselné kliknutie vypínačom. V znamení posledný nech zhasne.
Časť poslancov sa hájila pragmatickým využitím situácie, ktorá je dôsledkom rozhodovania predchádzajúcich zastupiteľstiev. Vraj z nej možno aspoň finančne profitovať. Predajom pozemku sa síce naplnil mestský rozpočet, ale zaplatilo aj mesto. Stratou svojej tváre a sčasti morálneho kreditu. Netreba predsa pokračovať v hitparáde zlých rozhodnutí.
Tých bolo v minulosti dosť. Kým niektorí vedome sledovali iný záujem pred tým verejným, pre iných bola „poľahčujúca okolnosť“, keď schvaľovali zmenu zámeru v domnienke, že majiteľ musí dať pozemok po dobe nájmu do pôvodného stavu a stavbu odstrániť. Ukázalo sa, že to bola chyba. Chyba, ktorá má teraz svoje súpisné číslo.
Majiteľ dosiahol, čo chcel. Keď pre MTR komentoval úspešné odklepnutie predaja, siahol po gréckej mytológii. Vraj „konečne zvíťazil zdravý rozum pred (pauza) chimérami.“ Nuž, my by sme celé konanie označili inak. Ak chceme ostať v medziach slušnosti, odbehneme si po metaforickú barličku pre zmenu k severským bájnym tvorom. Totižto zavádzanie verejnosti, keď od počiatkov vedel, že verejné parkovisko je iba prípravná pôda na čerpaciu stanicu, je iba obyčajným trollingom.

Autorka: Nikola Marhefková

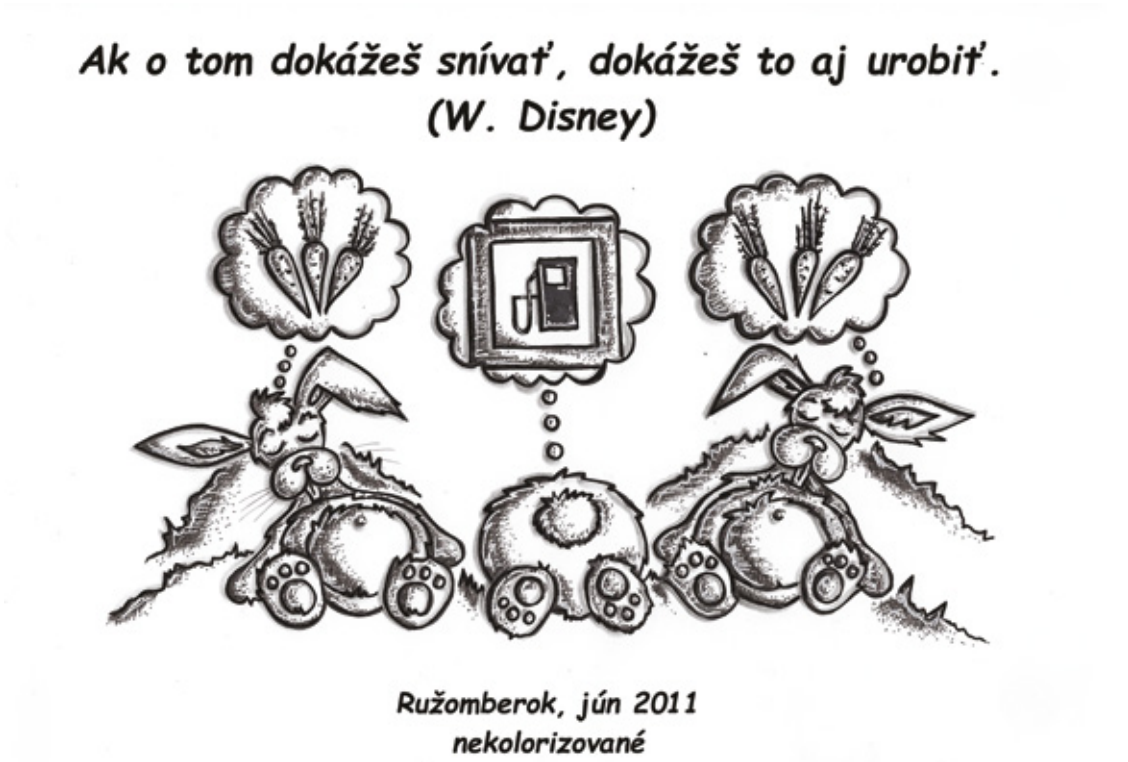

Autorka: Anna Šenkeríková

Ako môžeme čo najlepšie prežiť obdobie Dušičiek?

Začiatkom novembra vnímame odchod našich blízkych oveľa intenzívnejšie, než v iné dni. Cintoríny osvetľujú svetlá sviečok a upravené sú aj hroby. Prečo je tento čas dôležitý bez ohľadu na to či je človek veriaci alebo nie, sme sa spýtali dvoch kňazov a jednej rehoľníčky.

Každý človek a každá rodina má svoju vlastnú skúsenosť s odchodom blízkeho. Jeden biblický žalm hovorí, že je len jeden krok medzi životom a smrťou. V tomto období pandémie si to ešte viac uvedomujeme. Pamiatka zosnulých a vlastne celé „obdobie dušičiek“ preto nie je len sviatkom kresťanov. Smrť je všeľudská skúsenosť. Je o spomienkach a o úcte voči tým, ktorí spolu s nami určitý čas kráčali a boli pre nás darom. Toto spomínanie je často akýmsi pokračovaním vzťahu, ktorý síce fyzicky skončil, ale v nás svojim spôsobom žije ďalej. Ľudia v tomto období intenzívnejšie uvažujú o blízkych zosnulých, a občas s nimi určitým spôsobom aj komunikujú. Mnohí so svojimi zosnulými vedú pri hrobe alebo pri fotke rozhovor, v ktorom napríklad zosnulému manželovi, manželke alebo rodičovi vylejú svoje srdce a hľadajú tak upokojenie svojej duše. Moja stará mama mi občas povedala, ako sa s dedkom na cintoríne dobre porozprávali. Mnohí by napríklad radi vedeli, čo si ich zosnulý myslí o určitej udalosti alebo ich životnom rozhodnutí. Priznám sa, že sú chvíle, kedy aj ja uvažujem v tejto súvislosti o mojom zosnulom otcovi. Je to už 30 rokov ako náhle odišiel. Mali sme pekný vzťah a veľa sme sa rozprávali. Zaujímalo by ma dnes, čo by povedal na môj život, moju rodinu, moje životné smerovanie a určité životné rozhodnutia. Bol by som veľmi rád, ak by som si dnes jeho názor mohol vypočuť.

Avšak vo svetle biblického poznania si vždy nanovo uvedomujem, že rozhovor so zosnulými je slepou uličkou, ktorá nás môže doviesť najmä k smútku a nepokoju.

Som presvedčený, že aj v tomto období existuje lepšia cesta. Lepšou alternatívou pri hrobe blízkych je začať rozhovor s Tým, ktorý jediný spája tie dva svety – svet živých i mŕtvych - ako dva brehy večnosti. V rozhovore s Bohom sa dá vyriešiť omnoho viac ako v rozhovore so zosnulým. Môžete Bohu za toho človeka poďakovať. Ak cítite, že ste niečo zanedbali a cítite dlh voči zosnulému, aj to je lepšie povedať Bohu ako človeku.

Napokon, hoci sa hovorí, že o mŕtvych vždy len dobre. Treba otvorene povedať aj to, že nie všetci pri spomienke na zosnulých blízkych cítia vďačnosť. Je mnoho tých, ktorí aj po rokoch cítia horkosť z toho, že im blízky človek vedome alebo nevedome ublížil, alebo dlhodobo ubližoval. Aj v tomto prípade tou najlepšou cestou je vypovedať to Bohu, prosiť o silu odpustiť, zmieriť sa a prijať svoju minulosť. Pred tromi rokmi mi zomrela stará mama. Tým, že bývam ďaleko, nestihol som sa s ňou rozlúčiť. Tak som jej poslal odkaz. Povedal som Bohu: Povedz jej, že pre mňa veľa znamenala, že som sa od nej veľa naučil a mám ju rád. Rozhovor s Otcom je dobrým spôsobom, ako prežiť spomínané sviatočné dni, ako nájsť vďačnosť a zároveň vnútorný pokoj.

David Bázlik
evanjelický farár v Ružomberku
Foto: archív Dávida Bázlika

Začiatok novembra patrí v Cirkvi veľkým zhromaždeniam. Najprv je to 1. november - Sviatok Všetkých svätých. V tento deň oslavujeme všetkých ľudí, ktorí sa dostali do neba, teda nielen tých, ktorí sú v cirkevnom kalendári. Môžu to byť aj naši príbuzní, ktorí žili takým životom, že si to nebo zaslúžili. A potom tu máme Pamiatku zosnulých. Sviatok, ktorý trvá

osem dní. Osem dlhých dní, kedy môžeme chodiť na cintorín a vyprosovať pre svojich príbuzných, ktorým ešte niečo chýba, aby sa dostali do neba. Pre nás veriacich je to spojenie sveta viditeľného so svetom neviditeľným. Môžeme pomáhať svojim drahým modlitbou a skutkom, hoci ich už nevidíme. Preto chodievame na ich hroby, aby sme si ich sprítomnili. Zapálenie sviečky je symbolom Krista. Tak ako to robíme aj na Veľkonočnú vigíliu. Svieca je symbolom života - horí, ale zároveň sa sama stravuje. Je symbolom človeka, ktorý tu žil, vydával svetlo a jedného dňa zhasol a začal žiť svoj život vo večnosti.

Nie je pre nás dôležité, aby sme boli konkrétne na hroboch svojich príbuzných. Dôležitá je modlitba a skutok, ktorý môžeme pre našich zosnulých ešte vykonať. Preto nevadí, ak v tomto čase necestujeme, ale ostávame tam, kde bývame. Aj tu môžeme ísť na miestny cintorín a v myšlienkach venovať modlitbu práve tomu svojmu príbuznému.

Ak nie sme veriaci, je začiatok novembra pre nás chvíľkou zastavenia. Ako žijem svoj život? Kam sa ponáhľam? Kde smerujem? Je dobré tento čas tráviť s rodinou a uvedomovať si, čo má v živote skutočnú hodnotu.

Rehoľná sestra Hermana
foto: archív rehoľnej sestry

Rok čo rok začiatkom novembra, keď počas sychravých jesenných dní často prší a človek má dojem, že nebo plače, vtedy plače aj ľudské srdce. Rok čo rok v tomto čase počuť vzlykanie, slzy smútku na duši prírody aj ľudí a šepkajúcu modlitbu pri hroboch milovaných blízkych, ktorí tu boli, no dnes už tu nie sú. A do tej tmy žmurkajú pokorné plamene sviec a pripomínajú iné svetlo, večné Svetlo. Tie svetlá tisícov sviec vnášajú do Dušičkovej atmosféry správu plnú nádeje o šťastnom druhom brehu, o našom iba dočasnom odlúčení. Áno, je tu reč o Spomienke na všetkých verných zosnulých a o Dušičkových dňoch, ktoré k nám opäť prichádzajú.

Spomínať si na zomrelých blízkych bolo prastarou obyčajou u mnohých kultúr a národov. Mnohé z nich si vo výročný deň smrti spomínali na svojich zosnulých a prinášali za nich obety. Židia takisto konali modlitby a obety za zosnulých. Aj Ježiš trúchlil nad hrobom mŕtveho priateľa Lazára. V roku 998 opát benediktínskeho kláštora v Cluny vo Francúzsku, sv. Odilo, nariadil, aby sa pre dobro všetkých v Pánu zosnulých kresťanov dňa prvého novembra v kláštoroch jeho rádu po večernej modlitbe vyzváňalo všetkými zvonmi a spievali žalmy za mŕtvych. Takisto druhého novembra ráno po rannej modlitbe sa vyzváňalo na zvonoch a modlilo sa za mŕtvych. Potom sa slúžila veľká zádušná svätá omša. Toto sa rozšírilo do mnohých krajín Európy, až napokon od roku 1549 sa pamiatka na všetkých verných zosnulých slávi v celej Cirkvi ako spomienka. Čo jej náplňou? Dušičky sú pamiatkou na anonymných svätcov. Sú to naše zosnulé mamy, otcovia a príbuzní, o ktorých dúfame, že Boh, ktorý ich krstom prijal, v nich dokonal svoje dielo a dal im plnú účasť vo večnej radosti. Spomienka na všetkých verných zosnulých je však aj modlitbou za tie duše, ktoré ešte nezažívajú plnosť večnosti, ešte nehľadia Bohu z tváre do tváre, sú ešte v očistci a my im môžeme počas prvých ôsmych novembrových dní vyprosiť spôsobom, ako to stanovuje Cirkev, aby čím skôr mohli vstúpiť do neba. Dušičkové dni, aj keď sú často sivé a upŕšané, nie sú dňami smútku a nostalgických spomienok. Naopak liturgia týchto dní nám prináša svetlo nádeje Veľkonočnej radosti, čomu nasvedčujú aj zažaté sviece na hroboch našich blízkych. Ich horiaci plameň pripomína večné Svetlo, Ježiša Krista, ktorý vstal z mŕtvych a žije naveky. Tak budú žiť aj tí, ktorí v neho uverili už tu na zemi. Preto sa modlíme: „A Svetlo večné, nech im svieti!“ Dušičky majú však veľký význam pre všetkých, pre veriacich či neveriacich, pre bielych či čiernych. Pristupovanie k hrobom našich blízkych po tieto dni nás všetkých vedie k tomu, aby sme sa v tichu zamysleli nad odkazom ich životov. Vedie nás k tomu, aby sme im prejavili vďačnosť aj tým, že to dobro, ktoré do nás vložili, budeme žiť a odovzdávať svojim deťom. Niekedy, ak nám ublížili, že im tam v tichu odpustíme, prípadne, že ich tam sami poprosíme, aby nám oni odpustili. A napokon, že si uvedomíme svoju pominuteľnosť, čo nás možno privedie k otázke: „Som na správnej ceste? Kráčam dobre svojim životom?“ A keď budeme na hroby svojich blízkych zapaľovať maličké sviece, môžeme ich podložiť krátkou, šikovnou či nešikovnou modlitbou za nich, za zomrelých, ale aj za seba: „Bože, kým budem žiť, túžim prinášať svetlo do tohto sveta.!“ A tak nám kráčajúc z cintorína domov možno naše srdce od radosti podskočí.

Jozef Žvanda
rimskokatolícky kňaz
foto: archív Jozefa Žvandu

Premeny ružomberského farského kostola

Tak ako sa s ľudskými osudmi viažu zaujímavé životné príbehy, podobne aj rôzne budovy i predmety majú svoj vlastný a častokrát tiež veľmi zaujímavý osud. Ovplyvňuje ich konanie nás ľudí, ale postihne ich aj vyššia moc, rôzne katastrofy, ako požiare, či zemetrasenia. Často sú zničené, ale neraz ako bájny vták fénix vstanú z popola. Podobne to bolo aj s ružomberským farským kostolom.

Text: Rastislav Molda Foto: Liptovské múzeum v Ružomberku

Pôvodný ranogotický kostol, ktorý niesol patrocínium uhorského kráľa sv. Ladislava postihol, podľa známych prameňov, v roku 1583 devastujúci požiar. Už o dva roky neskôr sa ho pričinením Štefana Ilešháziho a jeho manželky Kataríny rodenej Pálfiovej podarilo obnoviť. Na ruinách vznikol výraznou renesančnou prestavbou nový kostol zasvätený sv. Ondrejovi, ale aj ten o dve storočia vyhorel. Bolo to v roku 1797, na konci júna, keď bol ružomberským farárom Jakub Šeliga pochádzajúci zo Spiša. Skazonosným plameňom podľahol nielen vnútorný mobiliár, ale aj strecha a kupola veže. Ihneď, po uhasení požiaru a spamätaní sa z katastrofy, sa Ružomberčania podujali na opravu. Základom bolo postaviť novú strechu lode a kostolnej veže a zaskliť gotické okná. To sa podarilo ešte v tom istom roku, ako odznel požiar.
K tomu, aby mohol kostol opäť fungovať tak ako predtým ostávalo získať preň už len nové vnútorné vybavenie, predovšetkým oltár.
V tejto súvislosti farnosť oslovila maliara Jozefa Lercha. Podpísali s ním zmluvu a Lerch mal za 356 zlatých vytvoriť nové oltárne obrazy a pozlátiť oltár.

Kto bol Jozef Lerch?

Tento maliar pôvodne tvoriaci predovšetkým na Spiši a na dnešnom severovýchodom Slovensku sa narodil v Spišskej Sobote v roku 1751. Maliarskemu umeniu sa vyučil najskôr u svojho tútora – levočského maliara a pozlacovača Jána Reicha, následne u freskára Karola Voluckého. Po nadobudnutí vzdelania a praxe pôsobil ako portrétista, no dominantne bol maliarom oltárnych obrazov a nástenných malieb.
Kým v 70. a 80. rokoch 18. storočia pôsobil prevažne na Spiši, neskôr získal nové umelecké objednávky aj na Liptove. Išlo o jedného z niekoľkých umelcov, ktorí v dlhom 19. storočí získali na území Liptova viacero umeleckých objednávok. Keďže dominantným objednávateľom umenia bola cirkev, a tak aj Jozef Lerch vytvoril predovšetkým sakrálne diela – oltárne obrazy a zrealizoval freskové výmaľby chrámových interiérov. Jeden z najstarších dochovaných záznamov o činnosti Jozefa Lercha v regióne Liptova je jeho práca na neskorobarokovom kostole v Liptovskom Hrádku. Kostol bol dokončený v roku 1790 a Lerch je autorom dodnes zachovanej bohatej nástennej maľby, ktorú sa mu podarilo vytvoriť podľa rôznych barokových tlačí.

Kostol sv. Ondreja na fotografii z konca 19. storočia zachytávajúcej jeho podobu ešte pred prestavbou.
Foto: Liptovské múzeum v Ružomberku

Zákazka v Ružomberku

Možno práve táto objednávka v Liptovskom Hrádku mu otvorila cestu k ďalšej práci v Ružomberku. Tu pre Ružomberský farský kostol vytvoril viacero oltárnych obrazov: Zvestovanie Panny Márie, Ukrižovanie, Umučenie svätého Ondreja, Svätý Anton Paduánsky a dielo Panna Mária s Ježiškom. Jedným z najcennejších diel je obraz z výjavom Ukrižovania, ktorý bol umiestnený v interiéri kostola a na hlavný oltár sa inštaloval len počas obdobia pôstu a prekrýval hlavný oltárny obraz s motívom umučenia sv. Ondreja. Ústrednou postavou na obraze Ukrižovanie je ukrižovaný Ježiš s očami obrátenými k nebu. Nad jeho hlavou je na kríži upevnená biela tabuľka s nápisom „IESUS NAZARENUS REX IUDEORUM“. Pred ním z ľavej strany stojí Panna Mária odetá v svetločervenom rúchu, cez hlavu má prehodený dlhý modrozelený závoj a pravú ruku má položenú v bolestnom geste. Bolestný výraz má aj jej tvár, ktorý umocňuje aj sklopený zrak. Druhá postava, sv. Ján apoštol, umiestená napravo od Panny Márie je odetá do tmavozeleného rúcha s vnútornou červenou časťou. Jeho bolestné gesto symbolizuje pravá ruka položená na prsiach, pričom zrak upiera na ukrižovaného Krista. Na pravej strane obrazu je znázornená pri kríži kľačiaca Mária Magdaléna. Autor ju namaľoval v bohatom

šate s výrazným zdobeným opaskom. Kľačiaca postava Márie Magdalény má rozpustené vlasy, ruky v geste modlitby zložené na kolene a zrak upiera k nebesiam. Pozadie obrazu je značne tmavé, v pravej časti je viditeľný náznak krajiny, v hornej časti je tmavá krajina s mračnami, spoza kto rých je vidieť náznak žeravého slnka. Tento neskorobarokový obraz, na ktorom Lerch znázornil známy biblický motív, je jedným z jeho najzachovalejších diel.
Okrem Lerchovho diela znázorňujúceho tému ukrižovania vyčnieva aj neskorobarokový závesný obraz Zvestovanie Panny Márie, ktorý však má aj klasicistické prvky. Tie sa v tomto období začali stále viac v obrazoch používať a dnešnými slovami môžeme povedať, že sa stávali módnymi. Motív hlavného oltárneho obrazu bol podmienený patrocíniom kostola a tak ním bolo dielo Umučenie sv. Ondreja, no ten má ešte výrazné barokové črty.
Spoločne s Jozefom Lerchom pracoval na novom interiéry kostola aj kamenársky majster Juraj Belopotocký. Ten pochádzal z Oravského Bieleho Potoka a tvoril predovšetkým na Orave, ale v roku 1797 sa presťahoval do Ružomberka. Taktiež ako Lerch dostal veľkú ponuku a spoločne sa podieľali na zrekonštruovaní imobiliára kostola. Belopotocký vytvoril novú kazateľnicu a rad menších plastík.

Záverečná prestavba do dnešnej podoby

Tieto Lerchove a Belopotockého diela boli v kostole približne storočie. Na začiatku 20. storočia, keď bol farárom Anton Kurinský, prebehla pomerne rozsiahla prestavba kostola a pôvodne barokový kostol bol výrazne romanizovaný. Prestavba, ktorá vznikla podľa návrhu miestneho staviteľa Jána Krónera sa dotkla

Oltárny obraz Jozefa Lercha s motívom Ukrižovania.
Foto Rastislav Molda

značne aj interiéru kostola a časť z Lerchových obrazov bola venovaná vtedy vznikajúcemu Liptovskému múzeu v Ružomberku, no časť zostala v správe ružomberskej farnosti.
Celá prestavba začala v júni roku 1902 a trvala približne rok. Zásluhu na nej mal okrem miestneho farára Kurinskeho, predovšetkým z Ružomberka pochádzajúc hlavný vojenský biskup, Koloman Belopotocký. Ten do novo dostavanej južnej lode objednal v prestížnej juhotiroskej dielni Ferdinanda Stuflessera nový oltár Najsvätejšieho Srdca Ježišovho umiestnený v novej južnej lodi.
Pri prestavbe sa ukázalo, že bude nielen vhodný, ale aj potrebný nový hlavný oltár. Farár Kurinský tak oslovil rezbársku dielňu Jozefa Krausa z Banskej Štiavnice. Ten vytvoril pre ružomberkých katolíkov novým oltár vo vtedy veľmi modernom neogotickom slohu.
Interiér kostola dostal aj novú výmaľbu, o ktorú sa postaral rodák z Liptovských Sliačov Jozef Hanula. Predovšetkým z historických fotografií vieme, že na klenbe svätyne namaľoval Svätú Trojicu a plochy stien, ako aj valené klenby boli ozdobené súvislou výzdobou s postavami a polopostavani svätcov, prorokov a anjelov a výraznou ornamentálnou a florálnou výzdobou.
Celkovou prestavbou na začiatku 20. storočia tak ružomberský kostol získal dnešnú pomerne atypickú dispozíciu a podobu, v ktorej sa zlieva naraz viacero výtvarných a architektonických štýlov. No ani to však nebol koniec pri premenách kostola. V 40. rokoch 20. storočia pribudli travertínové obklady, časť Hanulovej výmaľby bola zatretá a vznikli aj nové vitráže okien. Tie boli počas bombardovania mesta v roku 1944 zničené. Neskôr ich nahradili diela od Ľudovíta Fullu, ktoré chrám ozdobujú dodnes.
Ako vidieť nielen ľudia, ale aj budovy majú svoje vlastné a nesmierne zaujímavé príbehy a vždy je dobré si ich pripomínať, aby sme lepšie poznali stavby, ktoré nás obklopujú.

F

Foto: Juraj Brezáni

Vypaľovacia pec s murovaným tehlovým komínom.
Foto: Juraj Brezáni

Neschátrala len Vápenka. S prostredím sa vžila aj tabuľa.
Foto: Anna Zábojníková

Rozpadávajúcu sa stavbu môžu zazrieť aj tí, ktorí sa vyberú na neďalekú Cyklokorytničku.
Foto: Anna Zábojníková

Dopravu vápencového kameňa zabezpečovali oceľové vozíky na koľajniciach, z ktorých zostalo už len torzo.
Foto: Anna Zábojníková

Ružomberok nie je bojové mesto, jeden „bitkár" tu ale rastie

Pre sedemnásťročného ružomberského zápasníka Matúša Puskeilera je MMA srdcovou záležitosťou. Pravidelné a poctivé dvojfázové tréningy stíha aj popri štúdiu na gymnáziu. Trénuje ho ružomberský mestský policajt.

Text: Juraj Brezáni Foto: archív Matúša Puskeilera

Bez práce nie sú koláče. Aj keď toto príslovie zľudovelo natoľko, že ho pokladáme za klišé, je na ňom niečo pravdy. Minimálne pasuje na zápasníka Matúša Puskeilera z Ružomberka, ktorý sa naplno venuje bojovému športu MMA takmer tri roky. Tvrdá práca sa mu odzrkadlila v štarte na majstrovstvách Slovenska.

Trénuje ho mestský policajt

„Má sedemnásť rokov a nechodí sa v piatok večer zabávať do mesta, radšej si ide do sauny oddýchnuť a zregenerovať na ďalšie tréningy," opisuje poctivú prácu Matúša Puskeilera jeho šéftréner Tomáš Matejovie, ktorý je zároveň druhým zástupcom náčelníka Mestskej polície v Ružomberku.

MMA je skratkou anglických slov Mixed Martial Arts, čo znamená, že je to bojový šport spájajúci rôzne techniky bojových športov i bojových umení ako kickbox, box, džudo, wrestling, brazílske džiu-džicu a ďalšie. Tréner Matejovie učí Matúša Puskeilera najmä kickbox a box. „U mňa sa chlapci zameriavanú na postoj a zvyšnú časť trénujú u iných trénerov. Ja som zameraný na boj v postoji zápasníka," spresňuje Matejovie, ktorý hovorí, že trénovanie popri práci na polícii stíha.

Začal s tenisom, prešiel k MMA

„Od piatich rokov do mojich štrnástich som hrával tenis. Bola to iniciatíva môjho otca, ktorý ho dodnes rekreačne hráva. Aj keď som tenis hrával na súťažnej úrovni a na Slovensku pozbieral nejaké úspechy, nikdy ma to nejako nenapĺňalo," povedal 17-ročný Matúš Puskeiler.

Tenis vymenil za bojový šport MMA aj preto, že mu šport s raketou robil zdravotné komplikácie. „Je to šport skôr pre pravákov, takže som mal veľmi zaťaženú pravú časť tela. Postupne sa to začalo odrážať na mojom zdraví. Začal som sa kriviť a tak som hľadal šport, ktorý by zaťažoval obe časti tela," ozrejmil Matúš s tým, že pred MMA premýšľal ešte nad plávaním. „Priklonil som sa ku boxu a kickboxu a na Vianoce som už dostal poukážku na tréningový plán."

Okrem Ružomberka trénuje aj v Žiline či Liptovskom Mikuláši

Matúš Puskeiler trénoval prvý rok len kickbox, neskôr k tomu pridal aj súboje na zemi, čím sa snažil tréningy MMA skompletizovať. „Zápasníci MMA sa nemôžu venovať len jednému bojovému umeniu a zároveň očakávať, že budú vyhrávať aj bojové zápasy MMA. Preto môj tréningový plán prebieha tak, že trikrát do týždňa trénujem športy na zemi formou grécko-rímskych zápasení či brazílskeho džiu-džicu a ostatné dni zas trénujem postoj na kickboxe. Po novom som zaradil do plánu aj tréningy, ktoré sa venujú zmiešane obom formám," predstavil svoje tréningové zaťaženie a doplnil, že jeho vzorom je jeho šéftréner a potom írsky zápasník Conor McGregor.

„Matúš ešte študuje, takže tréningy má aj pred školou aj po škole. Cestuje na ne buď do Žiliny alebo do Liptovského Mikuláša, kde má ďalšie špecializované tréningy zamerané na boj na zemi," prezrádza hlavný tréner Matejovie.

Skombinoval školu so športom

Matúšovým cieľom je zápasiť profesionálne. Vyžaduje si to však dvojfázové tréningy. Deň študujúceho zápasníka začína ranným tréningom niekedy aj o pol šiestej. „Po tréningu idem do školy, poobede si doma oddýchnem alebo niekedy aj pospím, a okolo piatej mi začína ďalší tréning. Večer sa zas učím," opisuje svoj deň Matúš Puskeiler. Na otázku, či sa MMA dá stíhať popri škole odpovedal, že je zástanca toho, že pokiaľ človek chce, tak sa dá všetko.

Profesionálne môžu zápasníci MMA zápasiť od osemnástich rokov. „Na Slovensku v našej amatérskej lige to funguje tak, že človek zápasí a za každý zápas získava zápasník určité body. Podľa nich sa môže kvalifikovať na majstrovstvá Slovenska," hovorí Puskeiler, ktorému sa to podarilo a v septembri na majstrovstvách v Komárne štartoval.

Úspechom bol štart na majstrovstvách Slovenska

Zápasil v mušej váhe do 57 kilogramov. „Na majstrovstvách sa nám nedarilo. O Matúšovi je známe, že je dobrý v postoji. Súper sa ho snažil dostať na zem, čo sa mu aj podarilo. Na zemi Matúša k ničomu nepustil. Držal ho všetky tri kolá. Bol to divácky veľmi nezaujímavý zápas," opísal počínanie Puskeilera na majstrovstvách Tomáš Matejovie. Kvôli prehre ďalej nepostúpil. Dodal však, že jeho víziou je zlepšovať sa a byť progresívny nielen v športe. „Chcem sa stať čo najlepším," uzavrel Matúš Puskeiler.

Milí Ružomberčania,

v ostatnom čísle RK Magazínu som písal o tom, ako túžime po bežnom živote. V tejto chvíli sa žiaľ naša túžba nenapĺňa. Opäť čelíme rozširujúcej sa pandémii. Opäť sa vyrovnávame s opatreniami, ktoré Slovensko prijalo so zámerom mať pandémiu pod kontrolou.

Myslím, že väčšina z nás už pozná vo svojom blízkom okolí niekoho, kto bol pozitívne testovaný na COVID-19. Veľa z nás pozná vo svojom okolí človeka, ktorý bol v súvislosti s ochorením hospitalizovaný prípadne pozná lekára, zdravotnú sestru či iný zdravotnícky personál, a z informácií od nich vie, aký ťažký býva v niektorých prípadoch priebeh ochorenia. Niekedy bohužiaľ aj s tým najsmutnejším koncom. Verím, že tak už nie je nikto rozumný, kto by spochybňoval existenciu a vážnosť tohto ochorenia.

Sebakriticky poviem, že je jednoduché kritizovať a spochybňovať protiepidemiologické opatrenia. Opatrenia a rozhodnutia, ktoré nás v tom najlepšom prípade obmedzujú, v tom najhoršom prípade majú priamy vplyv na naše živobytie, na naše ekonomické prežitie.

Vždy si však uvedomím, že rozhodnúť znamená mať zodpovednosť. Vždy si uvedomím, že tých 11 hodín rokovania, pred tým ako prijali rozhodnutie o najnovších opatreniach, to bolo rokovanie krízového štábu. A krízový štáb ja považujem za zoskupenie odborníkov zo všetkých dotknutých oblastí a ľudí, ktorým sme vo voľbách dali a oni prijali zodpovednosť. To nebola „kaviarenská“ či „krčmová“ debata. A preto napriek tomu, že ani mne sa niektoré opatrenia nezdajú vhodné, rešpektujem ich.

Rešpektujem ich s tým, že žiadam, aby prezentovaná pomoc a kompenzácie pre tých, ktorí opatreniami najviac trpia, bola účinná, dostatočná a rýchla.

Želám nám všetkým veľa fyzických aj psychických síl. Želám nám aby, sme prežili. Želám nám „bežný“ život.

Čím skôr.

Róbert Kolár

vydavateľ RK Magazínu,
predseda Inštitútu RK,
organizátor Fullových dní

SPOMAĽME ŠÍRENIE COVID-19

Našou hlavnou vakcínou je disciplína a zodpovednosť

NEDOVOĽME, ABY NAPLNO PREPUKLA DRUHÁ VLNA

- keď sme chorí, nechodíme medzi ľudí
- dodržiavame vzdialenosť od inej osoby minimálne 2 metre
- nosíme rúško, príp. inú náhradu prekrytia dýchacích ciest
- dezinfekcia a umývanie rúk má stále veľký význam
- vyhýbajte sa hromadným podujatiam

Ak máte zdravotný problém kontaktujte počas ordinačných hodín svojho všeobecného lekára. Ak sa váš stav výrazne zhoršil, volajte 155.

#spolutozvladneme #nositruskoniejehanba

Národné centrum zdravotníckych informácií

02/32 353 030

Poradňa zdravia 0907 397 927 (linka cez prac. dobu)

Infolinka ŽSK KORONA 0915 396 428

ŽILINSKÝ SAMOSPRÁVNY KRAJ

www.zilinskazupa.sk

Inštitút RK

je občianske združenie, ktorého cieľom je rozvoj mesta Ružomberok a liptovského regiónu. Hlavným cieľom je pomoc rozvoju mesta Ružomberok a vykonávať činnosti zamerané na vytvorenie koncepcie a vízie rozvoja mesta a regiónu, čomu sú podriadené aj ďalšie ciele združenia. Podporujeme aj:

Fullove dni

Študentský ples

Diagnostický ústav Ľubochňa

Chess fest

Letný tábor

Večerný beh

Ružomberčania fotografujú

Beh na Malinné

MFK Ružomberok - ženy

fb.com/institutrk

Robo Kolár
predseda Inštitútu RK

www.institutrk.sk